

ΝΕΑ ΖΩΗ

ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Τὸ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ (Β' Κορ. γ' 6)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ—ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Γ. Κ. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗΣ

Πτοχ. Ιερὺς ἐν ΒΑΜΩ Κρήτης

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ — ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΝ

εἰς Βάμιν

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ & ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΓΑΜΟΥ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΣΙΣ

«Κύριε Διευθυντά τῆς «ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ» φέρω εἰς γινῶσιν Σας ὅτι εἰς τὴν πόλιν Ἡρακλείου εἶνε καὶ ὑπηρετεῖ εἰς Ιερὺς ὀνόματι Χοροῖδης Παπαδάκης ὁ ὁποῖος πρὸ διετίας ἐνῶ ἦτο διγαμος (εἶχεν ἀποθάνει δηλ. ἡ πρώτη του σύζυγος καὶ ἔλαβε δευτέραν δι' Ιερολογίας, ἐξ ἧς ἔχει ἀποκτήσει πολυμελῆ οἰκογένειαν) ἐχειροτονήθη Ιερὺς ὑπὸ τοῦ νῦν Μητροπολίτου Μυτιλήνης Ἰακώβου. Τοῦ γεγονότος, δι' διγαμος ὢν, ἐχειροτονήθη Ιερὺς, ἔλαβε γινῶσιν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἡρακλείου καὶ ἡ τοπικὴ Σύνοδος Κρήτης, καὶ ἀμφότεραι ἀπεδέχθησαν τὸ πρᾶγμα χωρὶς ἀντίρρησην, διότι ὁ ἐν λόγῳ Ιερὺς οὔτε ἐδιώχθη οὔτε καθηρέθη, ἀλλ' ἀνενόχλητος ἐξακολουθεῖ νὰ Ιεροπρατεῖ. Ἀν Σας φαίνεται κ. Διευθυντά, ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἐλύθη τέλος τὸ πολύκροτον ζήτημα τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν; Τί φρονεῖτε ὑμεῖς; Ἄν εἶνε δὲ δυνατόν, θέλατε μᾶς ὑποχρεώσαι, ἂν πραγματευθῇτε τὴν ὅλην Ιστορίαν τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ γάμου εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοῦ δευτέρου εἰς τοὺς Ιερεῖς πρὸς διαφώτισιν ἡμῶν καὶ ἐν γένει παντός, ὅστις θὰ ἐπιδύμει τοῦτο».

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ι Σ

Καὶ ποὺ τῆς ἐκδόσεως τῆς «ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ» μετὰ παρρησίας μεγίστης ἡσυχάληθη μὲν μὲ τὸ πολύκροτον ζήτημα τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν; ὑποθε-

λόντες υπόμνημα πρὸς τὴν 'Ι. Σύνοδον τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, ὅτε Μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἦτο ὁ νῦν Πατριάρχης 'Αλεξανδρείας Μελέτιος, ὅστις εὐχαρίστως ἐδημοσίευσεν τοῦτο εἰς τὸ ὄργανον τότε τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος τὸν «'Εκκλ. Κήρυξ» καὶ πραγματεῖαν μικρὰν ἐκ 50 σελίδων ἐδημοσίευσάμεν, καταφερόμενοι κατὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν καθὼς κατὰ τῆς ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων [ὡς ἀντευαγγελικῶν, παραλόγων καὶ βλαπτικωτάτων. Καὶ ἐν τῇ «ΝΕΑ ΖΩΗ» εἰς σειρὰν τευχῶν διὰ μικρῶν ἀποδείχμεν ταῦτα. 'Αλλὰ καὶ νῦν παρακληθέντες θεωροῦμεν καθήκον μας ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὰ τεθέντα ἡμῖν ἐρωτήματα καὶ νὰ ἱκανοποιήσωμεν διὰ συντόμου ἀνασκοπήσεως τοῦ ζητήματος τὴν εὐγενῆ καὶ ζωντὰν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐρωτῶντος ἡμᾶς.

Ἐνῶς ἡ 'Εκκλησία ἀναγνωρίζει ὡς νόμιμον γάμον τὸν πρῶτον τοιοῦτον τῶν ἱερέων, θεωρεῖ ὡς παράνομον τὸν δεύτερον ἀνεξαρτήτως αἰτιολογίας καὶ τὸν ἀπαγορεύει! Ποῦ νὰ ἔγκειται ἄραγε τὸ διατί; Κατὰ ποίους νόμους θεοῦς ἢ ἀνθρωπίνους καὶ διὰ ποίους λόγους δικαιούται τις νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ δεύτερος γάμος τῶν χρηρῶντων ἱερέων εἶναι παράνομος; 'Οπουδήποτε καὶ ἂν θελήσῃ νὰ ἀναζητήσῃ τις τοὺς λόγους τούτους, εἴτε εἰς τὰς διατάξεις τῆς φύσεως, εἴτε εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς Γραφαῖς, εἴτε εἰς τὴν ἰστορίαν καὶ εἰς τὰς ἀπαγορεύσεις τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς καὶ δικαιοσύνης, ἢ ὁμῶς ἐκ τῶν μαρτυριῶν καὶ ἐτυμολογίας εἶναι ὅτι, ἡ παρανομία ἐγκτεται οὐχὶ εἰς τὸν θεόδοτον θεσμόν τοῦ γάμου, εἴτε πρῶτος εἶναι οὗτος εἴτε δεύτερος, εἴτε κληρικούς εἴτε λαϊκοὺς ἀφορᾷ, ἀλλ' εἰς τὴν ἀληθῶς παράνομον καὶ ἀντίθεον ἀπαγόρευσιν τοῦ θείου τούτου γενικοῦ θεσμοῦ, διὰ πάντας ἀνθρώπους, ἀπαγόρευσιν γενομένην παρ' ἀνθρώπων, τολμησάντων ν' ἀντινομοθετήσωσιν αὐτοὶ «καὶ ὁ νόμος εἶναι τὸν ἀνθρώπου εἶναι μόνον» ἐκεῖ ὅπου ὁ Δημιουργὸς καὶ Νομοθέτης τοῦ ἐνομοθέτησεν ὅτι «ὁ νόμος εἶναι τὸν ἀνθρώπου μόνον» (Γένεσις 6'). Οἱ ἀντινομοθετήσαντες ἐθεώρησαν τὸν γάμον ὅχι τίμιον καὶ δικαίωμα πάντων, ἐνῶ ὁ Θεὸς ἐν τῷ λόγῳ τοῦ διὰ τοῦ 'Αποστόλου ἀποκαλεῖ αὐτὸν «τίμιον ἐν ᾧ ἄσιν» ('Εβρ. ιγ 4) καὶ ἀποφαίνονται «ἐπεὶ τὸν πυροῦσθα ἢ νυμφεῖς ὡς ὁ Θεὸς ἐν τῇ Γραφῇ διατάσσει «καίτιον νυμφεῖσθαι ἢ πυροῦσθαι» (Α Κριθ. ζ 9) διότι ἐφαντάσθησαν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὅτι ὁ εἰς ἱσραὴλ χειροτονηθεὶς ἄνθρωπος μετουσιώθη εἰς ἄγγελον, μὴ ὑποκείμενος πλέον εἰς νόμους καὶ θείας διατάξεις τῆς γῆϊνης αὐτοῦ φύσεως, δι' ὃ καὶ ὠνόμασαν, πράγματι τὸν ἄγαμον βίον ἀγγελικῶς!! Ἐννοοῦν δὲ νὰ παρήλθωσι τοιοῦτους γῆϊνους ἀγγέλους καταναγκαστικῶς, κωλύοντες εἰς αὐτοὺς τὸν γάμον καὶ χαρακτηρίζοντες αὐτὸν παράνομον, εἰς τινὰς μὲν καὶ ἂν ἀπᾶς νυμφευθῶσιν, εἰς ἄλλους δὲ ἂν καὶ ἐκ δευτέρου! ἀδιαφοροῦντες καὶ ἀψηφοντες ἐὰν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοὺς κωλύοντας τὸν γάμον κατανομάζῃ ῥητῶς ἀπόστατας ἀπὸ τῆς (εἰς Χριστὸν) πίστεως» (Α' Τιμοθ. 3' 3).

'Αλλ' ἄς ἴδωμεν ποῖοι καὶ ὅποιοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι αὗτοι, οἱ ὅποιοι παρέδωκαν τὴν ἀγομίαν τῶν κληρικῶν ὡς θεσμὸν νόμιμον, καὶ ποίους λόγους εἶχον νὰ χαρακτηρίσουν τὸν πρῶτον, πολὺ δὲ περισσότερον τὸν δεύτερον γάμον παράνομον! Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον προσφήτησεν ὡς εἶδομεν ὅτι οἱ τοιοῦτοι θὰ ἦσαν «ἀποσταταὶ ἀπὸ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως», καὶ τοιοῦτοι ἀληθῶς ὑπῆρξαν οἱ ἄρχικοὶ εἰσηγηταὶ καὶ νομοθέται τῆς ἀγαμίας καὶ ἀπαγορεύσεως τοῦ δευτέρου γάμου. Τοιοῦτους μᾶς τοὺς παρουσιάζει ἡ ἱστορία. Ἀνθρώπος

δηλασθῇ μή πιστεύσαντας εἰς ὅτι ὁ Δημιουργὸς καὶ Κύριος αὐτῶν ὤρισε καὶ ἐνομοθέτησεν ἐν τῷ λόγῳ τῶν ἔργων του—τῇ φύσει, καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ θελήματός Του—, ταῖς Γραφαῖς, «ὡς καὶ ἄλλοι», ἀλλὰ προτιμήσαντας ὑπαγορεύσεις τῆς ἰδίας αὐτῶν κεφαλῆς καὶ καρδίας, ὅθεν καὶ αἱρετικοὶ ὠνομάσθησαν. Τοιοῦτοι δὲ αἱρετικοὶ ἀνεφάνησαν τὸ πρῶτον οἱ Ἑγκρατῖται ἢ Ἀποτακτικοί, οἵτινες ἐκόμπαζον διὰ τὴν ἐγκράτειαν ἢ ἀποταγὴν ἀπὸ τῶν ἡδονῶν, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν γάμον, τὸν ὅποιον ὠνόμαζαν μιὰ ρὸν καὶ πορνείαν. «Ἀγαμίαν μετίασι, πορνείαν τὸν γάμον προσαγορεύοντες, καὶ τὴν ἐννομον κοινωσίαν διαδοχικὴν ὀνομάζοντες» γράφει ὁ Θεοδώρητος.

Οὗτοι ἐνισχυθέντες σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ πολλῶν τῶν τὸν χριστιανισμόν ἀσπασθέντων, Νεοπλατωνικῶν, τῶν αὐτὰ πρὸς αὐτοὺς δοξαζόντων ὅσον ἀφορᾷ τὸν θεσμόν τοῦ γάμου, καθιέρωσαν, κατὰ τὸ παράδειγμα ἄλλων ἐσκατισμένων ἐθνικῶν, τῶν Ἑστιάδων Παρθένων τῆς Ρώμης, τῶν μοναζόντων Βουδιστῶν κλπ. τὸν ἀσκητικὸν ἢ μοναχικὸν βίον, τὸν ὅποιον ὁ λαὸς ἤρchiσε νὰ ἐκτιμᾷ ὡς ἄκρον ὑπόδειγμα αὐταπαρνήσεως καὶ ἀρετῆς. "Οτε δὲ χρόνον τινὰ μετὰ ταῦτα ἀπεφάσιον καὶ οἱ «Μαριχάιτοι» οἱ ἴσοι τοῖς ἀπέδιδον τὴν ἀρχὴν τῆς ὕλης εἰς τὸν Διάβολον, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀκόμη σώματος συμπεριλαμβανομένου, ἡ πεπλανημένη τοῦ ὄχλου ἀντίληψις ἐνισχύθη ἐπὶ μᾶλλον, καὶ μάλιστα εἰς βαθμὴν ὥστε ἡ πλάνη νὰ περιέλαβῃ τίτλον ὀρθοδοξίας καὶ νὰ ἐπηρεάσῃ τόσον πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε κατὰ τὰ 325 ὁ λαὸς νὰ μὴ δέχεται τι ἀπὸ χειρῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν, ἐλθόντων διὰ πρώτην φορὰν εἰς γάμον ἢ ἐπαναυμφευθέντων μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης των συζύγου. Δι' ὃ ἡ ἐν Γάγγραι συνελευσασα τότε σύνοδος ἡναγκάσθη νὰ ἐκδώσῃ κατὰ τῶν ἀτιμᾶζόντων οὕτω τὸν γάμον ἀνάθεμα! «Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ ἤχηται, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μετὰ λαμβάνειν ἀνάθεμα ἐστω» (Κανὼν 4ος). Ἰδοὺ οἱ πρῶτοι εἰσηγηταὶ τῆς ἀγαμίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἰδοὺ εἰς ἐκ τῶν πολλῶν ἄλλων ἀντευαγγελικῶν λόγων τῆς ἐπικρατησάσης προκαταλήψεως καὶ πλάνης κατὰ κληρικῶν ἐρχομένων εἰς πρῶτον, πολὺ δὲ περισσότερον εἰς δεῦτερον γάμον. Διὰ τοιούτων ἀνθρώπων καὶ διὰ τοιαύτης πεπλανημένης ἐκδοχῆς καὶ ὀρισμοῦ τῆς αὐταπαρνήσεως, ἐγκρατείας καὶ ἀρετῆς, εἰσὶν ἡ γὰρ ἐν ὅ ἐχθρὸς τὴν ἀγαμίαν ὡς νόμιμον καθεστῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς καὶ κατωχώρωσεν αὐτὴν δ' ἐχθρας καὶ πεινῶν κατ' ἐκείνων ποῦ θὰ ἐτόλμων ἀπαξ χηρεύσαντες νὰ ἐλθωσιν ἐκ δευτέρου εἰς γάμον! Ἡ ἀπαγέρσεις λοιπὸν τοῦ γάμου εἶνε λείψανον παραδόσεως ἢ κληροθέτημα «αἱρετικῶν ἀποστατῶν ἀπὸ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως» Τοῦτο εἶνε καὶ Γραφικῶς καὶ ἱστορικῶς ἀναντίρρητον.

Ἀλλὰ πόθεν ἄραγε ἐπορίζοντο οὗτοι λόγους δικαιολογητικούς τῆς τοιαύτης κατὰ τοῦ γάμου ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τῶν κληρικῶν καταπορέσται; Οὐχὶ βεβαίως ἐκ τῶν λόγων τοῦ Μῖνου Νομοθέτου τῆς Ἐκκλησίας—τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Χριστὸς δι' οὐδένα ἀπολύτως ἐνομοθέτησεν ἢ διέταξεν ποῦ ὑποχρεωτικὴν ἀγαμίαν. Τοῦναντίον τὸ ζήτημα τοῦ γάμου ἢ τῆς ἀγαμίας τὸ ἀφῆκεν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν ἐκάστου καὶ τὸ ἐξήρτησεν ἀπὸ τῆς προαίρεσιν καὶ ἰδίως τὴν δύναμιν ἐκάστου. «Ὁ θυνάμενος χωρεῖν χωρήτω» εἶπεν (Ματθ. 19' 12) Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λόγων ἢ τοῦ παραδείγματος τῶν

Ἀποστόλων Του, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξαγάγῃσι τοιαύτην ἀντιχριστιανικὴν διάταξιν, διότι καὶ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ ὄχι μόνον συνέζων μὲ νομίμους συζύγους, χωρὶς κανεὶς νὰ νομίσῃ τὴν τοιαύτην συνοίκησιν ὡς ἐναντίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ τοῦ πνεύματος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου συμπεριέφερον μαζὶ τὼν εἰς τὰς ἀποστολικὰς αὐτῶν περιόδους τὰς συζύγους τῶν, χωρὶς τοῦτο νὰ σκανδαλίσῃ κανένα, καὶ ὁ Παῦλος ἐμφατικῶς ἀναγνωρίζει καὶ ἰδικὸν τοῦ ἀκόμη δικαίωμα τὸ τοιοῦτον, καὶ ἀκόμη ὡς δικαίωμα καὶ καθήκον τῶν ἐπισκόπων, τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, οἱ ὅποιοι μεταξὺ τῶν ἄλλων προσόντων τὰ ὅποια ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι, πρέπει νὰ εἶνε καὶ ἑγγαμοί. Ἐὰν δὲ πρὸς τὸν Παῦλον λέγῃ εἰς τοὺς ἀγάμους ἢ χηρεύσαντας, ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἔμεινον ὡς αὐτοὶ, ἐξηγεῖται ἀμέσως ὁ ἴδιος λέγων ὅτι «λέγει τοῦτο πρῶτον ὡς γνώμην ἰδικήν του, καὶ ὄχι ὡς ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου, καὶ δεύτερον ὅτι τὸ λέγει διὰ τὴν παροῦσαν ἀντιχριστιανικὴν τῶν διωγμῶν καὶ στενοχωριῶν εἰς τὰς ὁποίας εὗρισκοντο τότε οἱ χριστιανοί, τοὺς ὁποίους, λέγει, ἐφείδεται διότι θὰ εἶχον θλίψιν εἰς τὴν σάρκα. Ἀμέσως ὁμοῦς προσθέτει ὅτι ἕκαστος ἔχει ἰδιαιτέρον χάρισμα παρὰ Θεοῦ νὰ διέλθῃ, ἑγγαμὸν ἢ ἀγαμὸν βίον, καὶ ὅτι ὅστις δὴποτε ἤθελε νὰ νυμφευθῇ καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας ἐκείνας ἀκόμη, δὲν ἤμαρ τανεῖ. Κορινθ. Α' 13' 6—9, 25, 26 28). Ἄρα, οὕτως σήμερον ὁπότε ἐξέλιπον αἱ δυσμενεῖς ἐκεῖναι συνθήκαι τῶν διωγμῶν, ὁ θέλων νὰ νυμφευθῇ εἴτε ἐπίσκοπος ὀνομάζεται οὗτος, εἴτε πρεσβύτερος, οὐδεμίαν ἀμαρτίαν πράττει κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον δικαίωμα καὶ καθήκον ἀναγνωρίζομενον αὐτῷ πλήρως παρὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀδιάρκρον ἂν οἱ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ἀντιστάσαντες δὲν τοῦ ἀναγνωρίζουσι τὸ δικαίωμα τοῦτο, καὶ θὰ κρίνωσιν ἀντιχριστιανικῶς καὶ αἰρετικῶς ὡς εἶδομεν, ὅτι τὸν τοιοῦτον γάμον παράνομον ἢ ἀντικανονικόν. Ἐνώπιον Θεοῦ ὁ γάμος τῶν εἰνεν ἐνωμώτατος καὶ κανονικώτατος. Ἀκόμη καὶ οἱ φανατικώτεροι ὁπαδοὶ τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου, Καθολικοὶ συγγραφεῖς, ἠναγκάσθησαν ἐλευθέρως καὶ εἰλικρινῶς νὰ ἀνομολογήσωσι τοῦτο, ὡς ὁ E. Uacandard εἰς ἄρθρον τοῦ «Celibate» εἰς τὴν Diction de Theolog).

Ἄλλ' οὕτως καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχαίας Ἰουδαϊκῆς Συναγωγῆς ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς εἰσηγητάς τῆς ἀγαμίας ὡς δικαιολογία τῆς πεπλανημένης τῶν γνώμης, διότι καὶ ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς ὤφειλον ὑποχωρεῖν νὰ νυμφεύωνται κατὰ τὸν νόμον (Λευίτ. κα' 7, 13). «Οἱ δὲ οἱ ἱερεῖς ἦσαν υἱοὶ ἱερέων. Ἡ περὶ τῆς Ἑλισάβετ, τῆς Ἀννης, τῆς θυγατρὸς Ἰεθὰς κλπ. εἶνε ἀπόδειξις ὅτι ἡ ἀγαμία καὶ ἡ στειρώσις ἐθεωροῦντο παρὰ τῇ Παλαιᾷ οἰκονομίᾳ ὡς ὄντιδος. Ἄλλ' ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας εἶνε ἐν ἀπόροις πόριμος, ὡς ἐξίσου καὶ οἱ ὁπαδοὶ του. Οὗτοι πρὸς ὑποστήριξιν τῶν περὶ ἀγαμίας καὶ ἰδίως τῶν περὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας θεωριῶν τῶν, ἐφάντασθησαν ὅτι, ὡς ἀπεδοκιμάζετο παρὰ τῶν Ἑθνικῶν ὁ δευτερογάμος τῶν γυναικῶν, οὕτως ἐπίσης ἀπαγορεύεται παρὰ Θεοῦ ἐν τῷ νόμῳ ὁ δευτερός γάμος τῶν κληρῶν, —ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπετο εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ νυμφευθῶσι χήρας (Λευίτ. κα' 14)—καὶ ἀφοῦ δὲν ἐπιτρέπετο εἰς χήρας, καὶ ἐν τῷ νόμῳ ἀκόμη, νὰ ἐκναῖ πανδρευθῶσι, συνεπέραινον, πολὺ περισσότερον ἀπαγορεύεται εἰς χηρεύσαντας ἱερεῖς νὰ ἔλθωσιν εἰς δευτέρον γάμον, χωρὶς ἐν τούτοις τὰ λαβῶσιν ὑπ' ὅψιν τὴν σύστασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου περὶ κληρῶν (Α. Τιμοθ. α' 14) Καίτοι δὲ ἡ σοφιστικὴ αὕτη δικαιολογία ἐστιγματίσθη παρὰ πλείστον ὀρθόφρονούντων χριστιανῶν.

νών και παρ' αὐτοῦ τοῦ Τερτουλιανού, ὡς αἴρεσις καὶ «ὑπερασκητικὸς Μοντανισμὸς» ὁ ὄχλος ἐπηρεάσθη ὥστε, ὡς εἶπομεν νὰ προκαταλαμβάνηται ὁλονὲν κατὰ τῶν εἰς δευτέρον γάμον ἐρχομένων κληρικῶν! Τὴν σοφιστείαν καὶ πρόληψιν ὅπως ταύτην κατεπολέμησεν ἐμπράκτως ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Κάλιξτος Α' (219—229 μ. Χ.) καὶ τὸν δευτέρον γάμον τῶν κληρικῶν ἐπιτρέπων καὶ χήρους δεχόμενος εἰς χειροτονίαν. Τοῦτο ἐξηκολούθησε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου αἰῶνος. Ἀλλὰ οἱ κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα ἐμφανιθέντες «Ἀποστολικοὶ κανόνες», οἱ συγγραφεῖς τῶν ὁποίων ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὸ ἀντίπατον πνεῦμα, ἀπηγόρευσαν τὸν δευτέρον γάμον εἰς τοὺς κληρικούς (Ἀποστολικὸς κανὼν 13'), ἐπηρεασθέντες ἐξ' Ἰσού καὶ ἐξ ἐσφαλμένης ἐρμηνείας τοῦ 3ου κανόνος τῆς πρώτης ἐν Νικαίᾳ Συνόδου (325 μ. Χ.) Ἡ παρὰ τῷ λαῷ κρητήσασα ἐπιρροή τοῦ Μανιχαϊσμοῦ, τῶν Ἑγκρατιτῶν, Μοντανιστῶν κλπ. ὅτι ὁ μοναχικὸς βίος εἶνε ὁ ἀγγελικὸς τοιοῦτος, καὶ ὁ μᾶλλον ἀρμόζων εἰς τοὺς χριστιανούς, ἐπέδρασε τόσον ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι τῆς Ἰσπανίας εἰς οὐνόθεν συνελθόντων (305 μ. Χ.), ὥστε οὗτοι ἀπηγόρευσαν ρητῶς τὸν γάμον εἰς τοὺς ἀνωτέρους κληρικούς. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι πολλοὶ λαϊκοὶ ἐκληροδότουν τὴν περιουσίαν των εἰς ναοὺς τῶν ὁποίων διαχειρισταὶ ἦσαν ἱερεῖς, ἡ δικαιολογία ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ κληρικοὶ ἐρχονται εἰς γάμον καὶ ἀποκτιῶσι νέκνα, αὐταὶ οὐ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν συντήρησιν τῶν τέκνων των, ἐχρησίμευσεν ἐπιπροσθέτως πρόσκαις ἐνισχυτικὴ τῆς ἀπαγορεύσεως κα' τοῦ πρώτου τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν ἱερέων. Ἔως οὐ εἰς τὸ 385 εὐρίσκομεν διατάγματα τῶν ποπῶν Δαμάσκου καὶ Σιρισίου, ὅχι μόνον ἐπιβάλλοντα αὐστηρὰν ἀγαμίαν εἰς τοὺς ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ἀλλ' ἐπιτάσσοντα ἐπὶ ποινῇ ἐξορίας τὴν ἀμειστον ἀποβολὴν τῶν μέχρι τότε νομίμως συζευθέντων συζύγων των. Τὸ κακὸν δὲν ἐδράζονα νὰ μεταδοθῇ ἐκ τῆς Δύσεως καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐντὸς 25 ἐτῶν, διότι τὸ 410 εὐρίσκομεν τὸν Συνέσιον, Ἐπίσκοπον Πενταπόλεως, διαρρηθὲν ἀρνούμενον νὰ ὑποκύψῃ καὶ συμμορφωθῇ πρὸς μίαν τοιαύτην παράνομον καὶ ἀντιχριστιανικὴν διατάξιν, ὑπὸ μορφὴν δῆθεν εὐσεβοφάνους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς θρησκείας ἀποκλειστικῆς ἀφιερώσεως. Ἀ' Ε' μ ο ι γράφει, ὅ,τε Θεός, ὅ,τε νόμος, ἤτε ἱερὰ Θεοφίλου χεῖρ, γυνὴ κα ἐπιδέδωκε. Προαγορεύω τοίνυν ἅπασιν καὶ μαρτύρομαι, ὡς ἐγὼ ταύτης οὔτε ἀλλοτριώσομαι καθ' ἑαυτὴν, οὔτε ὡς μοιχὸς αὐτῇ λάθ' α συνέσομαι. Τοῦτο γάρ ἦεντα νόμιμον· ἀλλὰ θουλή σομαι τε καὶ εὖξομαι συχὰ μοι πᾶν καὶ χρησάμενος παιδίᾳ». Τὸ παράδειγμα δ' αὐτοῦ ἠκολούθησαν πολλοὶ ἄλλοι ἐν Ἀνατολῇ ἐπίσκοποι, ἀντιστάντες θαρραλέως εἰς τὴν ἀντευσγελικὴν διατάξιν, καὶ νυμφεόμενοι ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἄγαμοι, ὅσοι δὲ ἦσαν ἐγγαμνοὶ ἐξακολουθοῦντες νὰ συζῶσι μετὰ τῶν νομίμων συζύγων των, ἐξαίρεσι τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπισκόπων, οἱ ὅποιοι ἀπεδέχθησαν τὸ αὐθαίρετον παπικὸν ἐντάλμα εἰς ἐνδειξιν εὐσεβείας! (Σωκράτους Ἐκκλ. ἱστορ. V' 22). Ἡ φανερά δὲ καίριος ἀντίστασις κατὰ τοῦ τοιοῦτου ἀνόμου μέρους ἐκίνησε, τέλος τὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ' αἰῶνος συγκληθεῖσαν Πενθέκτην Σύνοδον νὰ ἀπαγορεύσῃ διὰ συνοδικοῦ αὐτῆς κανὼνος (τοῦ 12ου) ἀπολύτως τὸν γάμον εἰς τοὺς ἐπισκόπους.

Πλὴν ἡ ἱστορία τῶν ἐξεγέρσεων καὶ ἀντιδράσεων τῆς διανοουμένης κοινωνίας καὶ τῶν Εὐαγγελικῶς πεπληροφορημένων καὶ μεμορφωμένων κληρικῶν κατὰ τῶν τοιούτων κα-

νόμων καὶ ἀντευαγγελικῶν νομοθετημάτων, εἶνε λίαν μακρὰ ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῆς, ὥστε νὰ ἐπιχειρήσῃ τις νὰ ἐκθέσῃ ταύτας, καθὼς καὶ τὰς κατὰ τῶν ἀντιδράσεων τούτων καταδιώξεις τῶν ὑπὸ τῶν συνηγόρων τῆς ἀγαμίας τοῦ κλήρου φανατικῶν ἐπισκόπων, καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν κινουμένης πολιτικῆς ἐξουσίας. Εἰς τὴν Δύσιν ὁλόκληροι ἐπαρχίαι συνησιόθησαν εἰς παθητικὴν ἀνίστασιν κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν τοιούτων ἀντευαγγελικῶν κανονισμῶν. Ἡ Ἐπισκοπικὴ ἐδρα Ρουένης οὕτε κἂν ὑπεχώρησεν ὥστε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰ τοιοῦτα θεσπίσματα. Καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ 992—1054 διαδεχόμενοι ἀλλήλους εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην τρεῖς ἐπίσκοποι ἦσαν οἰκογενειάρχαι, οἱ δύο ἐξ αὐτῶν νυμφευθέντες, μετὰ τὴν χειροτονίαν τῶν εἰς ἐπισκόπους. Εἰς τὴν ὀρεινὴν καὶ νοτιοὴν Ἰταλίαν οἱ κληρικὲς ἐξηκολούθουν ἐρχόμενοι εἰς πρῶτον καὶ δεῦτερον γάμον. μετὰ χηρείαν, δημοσίως καὶ ἀπροκαλύπτως, καὶ τοῦτο μέχρι τοῦ 1059. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπίσης συνέβαινε τὸ ἴδιον. μέχρι οὗ τὸ 1102 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Anselm ἀπεπειράθη ν' ἀπαγορεύσῃ καὶ τὸν πρῶτον καὶ δεῦτερον γάμον εἰς τοὺς κληρικούς. Ἄλλ' ὁ διάσημος τότε συγγραφεὺς H. Hundington ἐξηγήθη κατὰ τοῦ διαθήματος καὶ παρετήρησεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον ὅτι, «τὸ τοιοῦτον διάβημα εἰς τινὰς φαίνεται ὡς ζήτημα μεγάλῃς ἀγνότητος» παρ' ἄλλων ὅμως τοῦτο κρίνεται ὡς ἐπικίνδυνον πρᾶγμα διὰ πάντα κληρικόν, ὁ ὁποῖος ἀγωνιζόμενος νὰ συμμορφῶται πρὸς μίαν τοιούτην ἀγνότητα. ἐξαιρετικῶς μεγάλην διὰ τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν, διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ πέσῃ εἰς φρικτὰς μικρότητας καὶ ἐνάγειν, πρὸς μεγίστην δυσφάμησιν τοῦ Χριστιανικοῦ ὀνόματος»

Ἡ καθ' ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα ἀκολουθήσαντας αἰῶνας ἱστορία τῆς καταδιώξεως τῶν εἰς δεῦτερον γάμον δημοσίως ἐρχομένων κληρικῶν καὶ τῆς διὰ ποινικῶν μέτρων ἀπαγορεύσεως καὶ τοῦ πρώτου κἂν γάμου, —ἀπὸ τοῦ φανατικοῦ ἀσκητικοῦ ἀγίου Pietro Damiani (988—1072) τοῦ St Leo IX, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν θηριώδους ἐχθροῦ τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν πάπα Γρηγορίου τοῦ Ζ' (1073)—μέχρι τοῦ Βονιφατίου τοῦ Η'. κατὰ τὸ 1300 —ἡ ἱστορία τῶν αἰῶνων τούτων, εἶνε ἀπαισίως φρικτῶδης ἐπαλήθευσις τῆς ὡς ἀνωτέρω προειδοποιήσεως τοῦ Hundington ἱστορία βδελυκτῶν ἐργῶν μανιώδους καταδιώξεως τῶν νομίμως συζευγνυμένων κληρικῶν, ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς μυστικῆς καὶ φανερᾶς συμβιώσεως τοῦ μεγίστου μέρους τοῦ κλήρου μετὰ παλλακίδων, ἀφ' ἑτέρου, τῆς τοιαύτης συμβιώσεως μετὰ παλλακίδων ἀναγνωριζομένης κατόπιν ἀδείας τῶν Παπῶν καὶ ἐπισκόπων, μετὰ πληρωμῆν ὠρισμένου ποσοῦ χρημάτων!!

Τὸ κακὸν ἐρχασεν εἰς τὸ ἀπροχώρητον κατὰ τὸ 1415, ὅποτε συνέκλήθη εἰδικῶς ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδος καὶ μετ' αὐτὴν ἡ ἐν Βασιλίᾳ (τῆς Βλῳδετίας) σύνοδος τῷ 1432, κατὰ τῆς ὁποίας συνόδου μεγάλα προσπάθειαι καὶ συνηγορίαι κατεβλήθησαν ὑπὲρ τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν ὅλων τῶν βαθμῶν. Ὁ συντηρητικὸς καλογηρισμὸς ἐν τούτοις ὑπερίσχυσε καὶ πάλιν, ἐχυρῶθις εἰς τὸ καθιερωθὲν προηγούμενον, καὶ μὴ ἐννοῶν νὰ ἀνατρέξῃ εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀρυσθῇ ἐκείθεν τὴν ἀλήθειαν. Ἡ οὐκλήρυσις μάλιστα εἰς τὴν εἶσιν καὶ ἡ τύφλωσις πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὑπεῖρε τριαύτη, ὥστε ὁ καθολικὸς Thomas More, ἀπαντῶν εἰς τὸν Tydale συνηγοροῦντα ὑπὲρ τοῦ δικαιώματος τῶν κληρικῶν νὰ ἐρχονται εἰς πρῶτον καὶ δεῦτερον γάμον, ἔγραψεν ὅτι «τοιοῦτος γάμος ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατ'

οὐσίαν εἶναι ἄκυρος, μολύνει τὸν ἱερέα πολὺ περισσότερον
 τιν' ὅσον ἢ διπλῇ καὶ τριπλῇ πορνείᾳ!/. Ἡ προσπάθεια ἀνανεώθη καὶ
 πάλιν, ὑποστηρικθείσης τῆς ἄρσεως τῆς ἀπαγορεύσεως, εἰς τὴν ἐν Τρέντ, σύνοδον τοῦ
 1245, καὶ δις διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας, Βαυαρίας καὶ Πολωνίας.
 Πλὴν καὶ τώρα τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ μετὰ κρίματος αὐστηρότερα κατοχύρωσις τοῦ
 θεσμοῦ τῆς ἀγαμίας ὡς ἁ ρ θ ρ ο υ π ῖ σ τ ε ω ς πλέον, ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ συνόδου,
 διὰ τοῦ θου κανόνος αὐτῆς, ψηφισθέντος κατὰ τὴν 24ην συνεδρίσιν τῆς. Εἰς πείσμα ἑμῶς
 τῶν τοιούτων κατοχυρώσεων ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ὁ δευτέρος ἐπανέφερε τὸ ζήτημα ἐπὶ τὰ
 πητος τὸ 1783, ἄνευ πάλιν ἀποτελέσματος, ἕως οὐ μετὰ 8 ἔτη, τὸ 1791 ἡ Γαλλικὴ ἐπα-
 νάστασις ἀναγνώρισε πλήρως τὸ δικαίωμα νὰ ἐρχονται οἱ κληρικοὶ εἰς πρῶτον καὶ δεύτερον
 γάμον, χωρὶς ἐν τούτοις ἡ μεγάλη μερίς τοῦ κλήρου νὰ θελήσῃ, ν' ἀποδεχθῇ τὴν χειραφέ-
 τησιν αὐτὴν, ὡς προερχομένην ἀπὸ ἐχθρικὴν πρὸς τὴν θρησκείαν ἀρχὴν, καὶ οὐχὶ ἐξ ἀποδεί-
 ξεων καθαρῶς θρησκευτικῶν ἀναγνωρίζουσιν εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα τοῦτο, πρὸς ἰκανοποι-
 ῆσιν τῆς συνευθύνου των. Ἐπὶ τοιούτων ἐν τούτοις ἀποδείξεσιν διεκήρυσαν ὅτι στηρίζονται
 οἱ κατὰ τὸ 1875 ἀποχωρισθέντες τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας Παλαιοκαθολικοί, καὶ ἐν
 ὁ νόματι τοῦτων ἀνεγνωρίσαν πλῆρες τὸ δικαίωμα
 τοῦ γάμου εἰς τὸν κλήρον των. Οἱ εἰς τὴν ἀρχαίαν Παπικὴν οἰκονομίαν πιστοὶ ἀπομειναν-
 τες ἑμῶς κληρικοί, ἐγνώσαν νὰ λάβωσι μόνον των, ὡς φαίνεται, δικαίωμα τὸ ὅποτον, καὶ
 τοὶ τοῖς ἀναγνωρίζουσιν οἱ φυσικοί, οἱ θεῖοι καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι, τοῖς τὸ ἀρνεῖται ἐν
 τούτοις πεισμώνως ἡ Ἐκκλησία των. Καὶ συνεπῶς, ὁ Πάπας, ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ τοιαύτη
 ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου κατέστη πλέον νεκρὸ νόμον, μεταξὺ τοῦ ἐ-
 νοριακοῦ κλήρου ἀνὰ πᾶσαν τὴν Νότιον Ἀμερικὴν, ἀπὸ τοῦ Μεξικοῦ μέχρι τῆς Παταγω-
 νίας καὶ μετὰ μέγα μέρος ἐπίσης εἰς τὴν Ἰσπανίαν, Πορτογαλίαν καὶ Ἰταλίαν, —οἱ κλη-
 ρικοὶ τῶν ὁποίων χωρῶν εἴτε ὑπαὶνδρεύονταί κ ρ υ φ ῖ ω ς, εἴτε ἀναγκά-
 ζονται νὰ συζῶσι παρανόμως μετὰ παλλακίδας—ὁ Πάπας, λέγομεν, προέβη πρὸ καιροῦ εἰς
 σπουδαίαν ἀπόφασιν νὰ καταργήσῃ τὴν ἀγμίαν μεταξὺ τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου! Ρωμαιοκα-
 θολικοὶ ἐν τούτοις ἐπίσκοποι, μετ' ἐπικεφαλῆς τὸν Καρδινάλιον Vaughan, ἀνέστησαν πει-
 σμώνως εἰς τοῦτο, ἐνῶ ὁ Dr Brownlow, ἀμερικανὸς ἐπίσκοπος τοῦ Clifton, καὶ ὁ
 Dr Hedley ἐπίσκοπος Newport καὶ Menevia συνηγόρησαν ἐκθύμως ὑπὲρ τῆς ἀ-
 ποφάσεως.

Εἴπομεν ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξε μεγάλη ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἀντευαγγελικῆς
 ἀπαγορεύσεως τοῦ γάμου τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου ἐν τῇ Ἀνατολῇ
 καὶ τῇ Δύσει. Ἐντοπιζόμενοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ παρατηροῦμεν ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μεγάλη
 μερίς ἐπιμόνως ἀντίδρασε κατὰ τῆς ἀντευαγγελικῆς ἀντιλήψεως ὅτι τὸ μυστήριον τοῦ γά-
 μου συγκροῦται μετὰ τὸ τῆς ἱερουσύνης ἢ ὅτι δεῖται ὑπάρχει μόνιμος προτερείτης μεταξὺ οὐ-
 τῶν Ὁ Θεοδότητος ἀναφέρει ἐν τῇ πρὸς Δόμινον τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολῇ του ὅτι ὁ Ἀ-
 ντιοχείας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Βερροίας Ἀκάκιος ἐχειροτόνησαν τὸν δίγαμον Διογένην, καὶ
 ὁ Ἡρακλείας τὸν Καισαρείας Δόμινον, ὁ Δόμιμος πάλιν ἐχειροτόνησεν τὸν δίγαμον Εἰρηναῖ-
 ον εἰς ἐπίσκοπον Τύρου,

Ἀλλὰ ἡ κατὰ τοῦ δευτέρου γάμου ἰδίως ἀντίδρασις ὑπῆρξε μακροτέρα καὶ ἐπιμονο-

τόσον ώστε διά νά ἐπιβληθῇ ἡ ἀπαγόρευσις τούτου ἐδίδεσκον ὅχι μόνον Σύνοδος (ἡ Πανθέκτη) ἐπισήμως νά ἀπαγορεύσῃ τούτον, ἀλλὰ καί αὐστηρά αὐτοκρατορικά διατάγματα νά ἐκδοθῶσιν. Ἐν τούτοις παρ' ὅλα ταῦτα οἱ πλείστοι ἐν χρεῖα ἱερεῖς καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μετὰ τὴν Παθέκτην σύνοδον, ἤρχοντο εἰς δεύτερον γάμον τῇ σιωπῇ τῶν ἐπισκόπων ἀνοχῇ, μὴ θυναμένων ἢ μὴ θελόντων νά ἐπιβάλλωσι τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ 12ου κανόνος ταύτης. Ἐπιδρομαὶ ἀλλοφύλων λαῶν, ἐπιδημικαὶ ἀσθένειαι καὶ πόλεμοι ἐξοντωτικοί, ἦγον διαρκῶς εἰς χρεῖαν ἑκατοντάδας καὶ χιλιάδας ἀκόμη κοσμικοὺς ἱερεῖς, αἵτινες ἤρχοντο εἰς δεύτερον γάμον, τοῦ λαοῦ ἐπικρατοῦντος τούτου ὡς φυσικώτατον καὶ ἀπόλυτον δικαίωμα αὐτῶν, διότι ὁ λόγος πάντοτε θεωρεῖ ὅτι ὁ ἱερεὺς του εἶναι σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐπομένως ὅτι δὲν ὑπόκειται αὐτός, καὶ πολὺ ὀρθῶς, εἰς ἄλλας διατάξεις ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ γάμου. Ὁ λαὸς καλῶς γνωρίζων τί θὰ πῇ ἀπαγόρευσις τοῦ δευτέρου γάμου, καὶ ποῖα ὀλέθρια ἀληθῶς ἀποτελέσματα φέρει κατὰ κανόνα, ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται πῶς ἀπαγορεύεται ὅ,τι προηγουμένως ἐπετρέπετο ὡς νόμιμον καὶ σωτικὸν διὰ τὸν ζῶντα ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας, ἐν μέσῳ αὐτοῦ.

Διὰ μέσου τῶν αἰώνων δὲν ἔλειψαν οἱ ὀρθῶς καὶ εὐαγγελικῶς φρονούντες καὶ ἐπομένως ὑπὲρ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν ἐκλήμως συνηγοροῦντες καὶ ἐλοφύλως ἐπιθυμοῦντες νά ἀποδοθῇ εἰς τὸν ἱερέα τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον τοῦ ἀφείρηθαι εἰς πρὸς βλάβην οὐ μόνον αὐτοῦ ἀνυπολόγιστον, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω ἡ ἐν Μοσχόβι συνελθούσα τὸ 1666 πανορθόδοξος σύνοδος εἰς ἣν παρέστησαν ὡς ἐκπρόσωποι τοῦτε Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Ἱεροσολύμων, οἱ Πατριάρχαι Παῖσιος Ἀλεξανδρείας καὶ Μακάριος Ἀντιοχείας μετὰ τῶν μητροπολιτῶν Νικαίας Γρηγορίου, Ἀμασείας Κοσμᾶ, Ἰκονίου Ἀθανασίου, Γάζης Παϊσίου, Σινᾶ Ὁρους Ἀνανίου καὶ ἄλλων, ΝΔ' κανόνας διατυπώσασα, ἐπέτρεψε τὸν δεύτερον γάμον τῶν κληρικῶν.

Ἐπὶ πατριαρχείας Ἰωακείμ τοῦ Γ' τὸ ζήτημα τοῦ δευτέρου γάμου ἀνεκινήθη ἔρχεται ζωηρῶς καὶ πολλὰ, πάρα πολλὰ, ἐγράφησαν περὶ αὐτοῦ ὑπὸ ἐιδιῶν, ὧν τὰ ἐννέα δέκατα ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ. Ἐκτοτε δὲν ἄπαυσεν τὸ ζήτημα συζητούμενον, ὅτε τέλος ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἐνθ' συνετέλεσεν εἰς τὸ νά γίνῃ ὀλίγων ἐτῶν διάλειμμα συζητήσεων, συγχρόνως καὶ συνετέλεσε νά ἀνακινήθῃ μετ' αὐτὸν ζωρότερον ἢ ἄλλοτε καὶ νά ζητηθῇ ἐπὶ τέλους ἡ λύσις του. Ὁ Σερβικὸς ἐφημεριακὸς κληρὸς ὑποστάς μεγάλην ταλαιπωρίαν κατὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν πόλεμον, ὅτε καὶ ὁλος ὁ Σερβικὸς λαὸς πολὺ ἐδεινοπάθησε, κατέληξεν εἰς τὸ νά παρυσιασθῶσι μετὰ αὐτοῦ πολλὰ ἑκατοντάδες χήρων ἱερέων. Τὴν δεινὴν θέσιν αὐτῶν συμμερισθεὶς ἅπας ὁ Σερβικὸς κληρὸς, κατηγορηματικῶς ἀπήγγελλεν νά ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς ἐν χρεῖα ὁ [β'] γάμος. Ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία εὐρεθεῖσα εἰς δύσκολον ἐντελῶς θέσιν, ἐζήτησεν ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὰ λοιπὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας τὴν γνώμην των περὶ τοῦ πρακτέου. Τότε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ λοιπαί, ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία δύναται νά ἐπιτρέψῃ τὸν δεύτερον γάμον εἰς τὸν ἐφημεριακὸν κληρὸν τῆς, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἡ τοιαύτη γνωμάτευσις καὶ μετ' αὐτὴν ἡ χορήγησις ἀδείας ἔνα ἀκυλύτως, ἔρχεται εἰς δεύτερον γάμον πᾶς Σέρβος ἐν χρεῖα ἱερεὺς, τί ἄλλο ἦτο, καὶ εἶνε, εἰμὴ κατάργησις πανηγυρικῇ τοῦ 12ου κανόνος τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου, ἥτις ἀπηγόρευσε τὸν δεύτερον γάμον χωρὶς ἡ ἀπαγόρευσις ν' ἀπορρῇ ἀπὸ θεοῦ δικαίου;

Ἀλλὰ μόλις ἤρχισε ἡ χορήγησις τῆς ἀδείας εἰς τοὺς Σέρβους ἱερεῖς νὰ ἔρχωνται εἰς τὸ γάμον λαμβάνει χώραν τὸ 1923 ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου τοῦ Δ' ἡ σύγκλησις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου, εἰς ὃ παρεκάθησαν ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι πλὴν τῶν τῆς προκαθημένης Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τῆς Ἐκκλησίας Σερβίας, Κύπρου, Ἑλλάδος, Ρουμανίας καὶ Ρωσίας.

Τὸ πανορθόδοξον ἐκεῖνο Συνέδριον ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ σπουδαιότατον σημεῖον τῆς ἱστορίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. διότι ἐν αὐτῷ συνεζητήθησαν μετ' ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς καὶ ὀρθοδόξου ἐξουχίσεως πάντα τὰ ἀπασχολοῦντα τότε καὶ νῦν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ζητήματα, καὶ ἐλήφθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἀποφάσεις μεγίστης σημασίας καὶ ἀξίας, καθ' ὅσον αὗται ὄντως ἐκπροσωποῦσι καὶ διερμηνεύουσι τὴν ἀληθῆ, τὴν Εὐαγγελικὴν καὶ ἐπομένως τὴν ἀληθῶς ὀρθόδοξον ἀντίληψιν τῆς Ἐκκλησίας.

Μεταξὺ τῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἀπασχόλησαν τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον ὑπῆρξε καὶ τὸ ζήτημα τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν, καὶ διότι τοῦτο ἀνέκαθεν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπασχόλει καὶ διότι ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία ἐπιτακτικῶς ἐβόηκε τοῦτο ἐπὶ τάπητος καὶ ἐζήτησε τὴν ἄμεσον λύσιν του. Ἀναγινώσκων τις τὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου ἐκεῖνου παρατηρεῖ ὅτι περισσότερον παντὸς ἄλλου ζητήματος συνεζητήθη ἐν βλαῖς ταῖς ἀπόψεις καὶ ταῖς λεπτομερείαις τοῦ ζήτημα τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν. «Παρὰ τὴν ἀρίστην θέλησιν αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς—βροντοφωνεῖ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, Μητροπολιτῆς Μαυροβουνίου Γαβριήλ—δὲν ἔχει οὔτε τὸν χρόνον οὔτε τὴν ἱκανότητα ἵνα ἀντικαταστήσῃ ἐν τῇ οἰκῇ τὴν (θανοῦσαν) μὴ ἔρα διὰ τὰ τέκνα, τὸ πλεῖστον δὲ τῶν ἱερέων οὐδὲ τὴν ὕλικήν δύναμιν ὅπως τοποθετήσωσιν αὐτὰ ἐκτὸς τοῦ οἴκου. Ἐπὶ τῇ ἐλλείψει μητρὸς ὡς τῆς φυσικωτάτης φύλακος καὶ ἀνατροφέως τῶν τέκνων, ἐμφανίζεται ὡς ἀπὸ λυτοῦ ἡ ἀνάγκη ἄλλης παρομίας γυναικείας ὑπηρεσίας. Διότι τὰ τῆς οἰκογενείας μέλη ἔχουσι ἀνάγκην περιποιήσεως σωματικῆς τε καὶ ψυχικῆς, ἡ οἰκία καὶ τὰ οἰκιακὰ ἔχουσι τὰς ἐπαιγούσας αὐτῶν ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις, αἵτινες πρέπει καθημερινῶς νὰ ἱκανοποιοῦνται. Ὅθεν εἰς τὸν χειρὺσαντα ἱερέα δὲν ὑπολείπεται ἄλλοτε ἢ εἴτε νὰ στερήσῃ ἑαυτὸν καὶ τὰ τέκνα του πάντων τῶν διὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀναγκαίων, εἴτε νὰ ἐπιζητῇ τὴν ἀντίληψιν διαφόρων ὑπηρετριῶν, αἵτινες θὰ ἀνεπλήρουν τὴν τῶν ἐργασιῶν (ἐὰν μὴ τὴν οἰκιακὴν καὶ τὴν τῆς ἀνατροφῆς) φροντίδα, ἥτις ἐξέλειπε ἐν τῇ οἰκίᾳ διὰ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου αὐτοῦ. Ὅσονδήποτε ὁμως καὶ ἂν φροντίζῃ πρὸς σωτηρίαν ἑαυτοῦ, ἤδη δι' αὐτῆς ταύτης τῆς καταστάσεως αὐτοῦ ὡς χηρέοντος θὰ διδῇ ἀφορμὴν εἰς παντοειδεῖς, συχνὰς δὲως ἀδίκους, ὑποψίας» Ἐξαιρουμένων διὰ μελανῶν χρωμάτων περιέγραψε τὴν ἀπέλειπα κατάστασιν τῶν ἐν χρεῖᾳ ἱερέων, τονίσας ὅτι μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν ἐν τῇ ἀμυχανίᾳ του προσλαμβάνει παρ' αὐτῷ παλλακίδας καὶ οὕτω τὸ κακὸν αὐξάνει. «Ἡ Ἀγία Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος τῆς Σερβίας ἀκούσασα, λέγει, τοὺς συχνοὺς θρήνηοὺς τῶν ἑαυτῆς κατὰ πνεύματι τέκνων νὰ ἐύρει

σ κετα : ἐν ὧ π ι σ τ ω μ ε γ ἄ λ ο υ καὶ ὁ δ υ ν η ρ ο ὦ δ ι λ ῆ μ μ α τ ο ς, διότι ἔχει πρὸ ἑαυτῆς σαφή καὶ ἀκριβὲς εἰκόνα τῆς ἀνυποκρίτου συμφορᾶς αὐτῶν».

Ἀλλὰ σκοπὸς τῆς παρουσίας ἐνασκηπτήσεως ἡμῶν δὲν εἶνε ἡ ἐξιστόρησις καὶ περιγραφὴ τῆς ἀνυποκρίτου ὄντως συμφορᾶς τῶν ἐν χηρείᾳ ἱερέων.

Ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ καὶ δὲν ἀφορᾷ τὴν ἡθικὴν, διότι ἡ γαμικὴ συμβίωσις ἐπιτρέπεται καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐὰν ὁ γάμος συνήφθῃ πρὸ αὐτῆς. Ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν δὲν ἀπορρέει ἀπὸ θεοῦ δικαίου, οὐδ' εἶναι δογματικῆς φύσεως. «Ἐὰν οἱ Πατέρες τῆς Πενθέκτης διὰ τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας σκεπτόμενοι—ἐτόνισεν εἰς τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον, ὁ πρόεδρος τοῦτου, πατριάρχης Μιλέτιος—ἐνόμισαν ὅτι ἐδικαιούντο καὶ ρητὴν διάταξιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου νὰ παρακάμψωσιν ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων, πολὺ περισσότερον ὁφείλονται νὰ ἐπιτραπῇ ὁ δεύτερος γάμος τῶν ἱερέων καὶ διακόνων χηρευσάντων ὡς ὑπὸ οὐδεμιᾶς ρητῆς ἀγιογραφικῆς διατάξεως κωλυόμενος».

Τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον μετὰ μακρὰν καὶ ἐνδελεχῇ ἐξουχίσει τοῦ ζητήματος τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν πρὸ καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν, καθὼς καὶ τοῦ γάμου τῶν ἐν χηρείᾳ κατέληξεν εἰς τὰς ἐξῆς ἀποφάσεις ὁμοφώνως.

1) «Δέχεται ὅτι δὲν ὑφίσταται λόγος δογματικὸς μονίμου προτεραιότητος μεταξὺ τῶν μυστηρίων γάμου καὶ ἱεροσύνης καὶ συνεπῶς θεωρεῖ κατ' ἀρχὴν ἐπιτρεπόμενον τὸν γάμον τῶν ἱερέων καὶ διακόνων μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐξαιρουμένων μέντοι ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσι δεσμευθῇ διὰ μοναχικῆς εὐχῆς.

2) Θεωρεῖ ἐπιτρεπόμενον τὸν δεύτερον γάμον εἰς τοὺς συνεπείᾳ θανάτου χηρεύσαντας ἱερεῖς καὶ διακόνους ὡς μὴ ἀντιβαίνοντα εἰς τὸ καθόλου πνῦμα τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, μᾶλλον δὲ καὶ προλαμβάνει τὸν μῶμον κατὰ τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως.

3) «Δικαιούνται αἱ Σύνοδοι τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν ὅπως ἐπιτρέπωσιν εἰς τοὺς αἰτοῦντας ἐν χηρείᾳ ἱερεῖς καὶ διακόνους τὴν σόναψιν δευτέρου γάμου».

Λογίζεται τὸ μέτρον τοῦτο κανονικῶς ἔγκυρον μέχρι τῆς συγκλήσεως Πανορθοδόξου Συνόδου, ἥτις ἐν μόνῃ ἀπόκειται ὅπως περιβάλλῃ τὴν διάταξιν ταύτην διὰ κύρους καθολικοῦ.»

Κατόπιν τῆς τῆς ἐξουχίσεως τοῦ ζητήματος τοῦ δευτέρου γάμου ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν ὅπ' ἀνδρῶν Πανορθοδόξου φήμης καὶ κύρους, οἵοι ἦσαν οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον, ὡς μέλη αὐτοῦ, κατόπιν τῶν κατηγορηματικῶν ὡς ἀνω ἀποφάσεων τοῦ ἐν λόγῳ συνεδρίου καὶ τέλος κατόπιν τοῦ ὅπ' ἄκρου εἰς ἄκρου τῆς νῦν Σερβίας ἀκωλύτου ἐρχομοῦ ἀκωλύτως εἰς δεύτερον γάμον τῶν ἐν χηρείᾳ

Ιερών και διακόνων, τις ζύναιται νά εἶπῃ δι τὸ πολύκροτον ζήτημα τοῦτο δὲν ἐλύθη; Διότι ἢ οἱ συγκροτήσαντες τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον δέον νά κηρυχθῶσιν αἱρετικοὶ ὡς ἀντευαγγελικῶς καὶ ἀντορθόδοξως σκεφθέντες καὶ ἀποφασίσαντες μετὰ πρωτοφανοῦς θράσους ἢ δι τὴν ὁρισμένως καὶ ἀναντιρρήτως ἐξέφερν γνῶμην καὶ ἀπόφασιν τελείως σύμφωνον μὲ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν ἀνάθευτον ἀρχικὴν γνῶμην τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἀοίδιμος καὶ σοφὸς παιδαγωγὸς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος (ὃν διεδέχθη ὁ νῦν Φώτιος ὁ Β'), ἦτο ἀναφανδὸν κηρυγμένος καὶ ὑπὲρ τοῦ τρίτου γάμου τῶν κληρικῶν. Ἦτο διὰ τοῦτο αἱρετικὸς, ἢ μήπως εἶχε τὴν ὀρθοδοξότερων γνῶμην; Ἀφοῦ κανεὶς δὲν εἶπε τὸ πρῶτον, θὰ ἦτο ἀσφαλὲς τὸ δεῦτερον.

Ὅταν ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία μὲ 10 περίπου ἑκατομμύρια ὀρθόδοξον πλήρωμα ἀκολούτως ἐπιτρέπη τὸν δεῦτερον γάμον εἰς τοὺς ἐν χηρείᾳ ἱερεῖς τῆς ἡ ἀριστερῆς τοῦτου τοῦ οἰονόητε μὴ Σέρβον ὀρθόδοξον ἐν χηρείᾳ κληρικόν, καταντῶ ἢ πλέον ἄδικος καὶ παράνομος πράξις. Ἐν Σερβίᾳ ὁ δεῦτερος γάμος θεωρεῖται τῶρα καὶ τόσα εἰς νόμους καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν Γραφὴν ἔξω δὲ τῆς Σερβίας παράνομος καὶ ἀντευαγγελικὸς.

Ἐνδὲ Σέρβου ἱερέως ἐν χηρείᾳ ἐκτελεῖ τὴν ἱερολογίαν τοῦ δευτέρου γάμου τοῦ αὐτοῦ; ὁ ἐπίσκοπος τοῦ ἐν πεποιθήσει δι οὐδὲν παραβαίνει. Ἐν Ἑλλάδι ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης ἂν πράξῃ τοῦτο, διατὶ νά φρονῇ δι ἁμαρτάνει ἢ ἐγκληματι; Μὴ ὁ Σέρβος εἶναι αἱρετικὸς; Ὅπου ὁ ἐνοριακὸς κληρὸς εἶδει τὴν πυγμὴν του, ὡς εἰς τὴν Σερβίαν, ἀπήλαυσε τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος, ἥτις δὲν πιέζεται δι' οὐδεμιᾶς σωματικῆς βίας καὶ τυραννίας, ἥτις φυσικῶς εἶναι μεγάλη καὶ οὐσιώδης δύναμις τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἡ ὑπέρρχος ἀπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ εὐεργεσίᾳ λογικῶν καὶ ἡθικῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴν τὴν ζωογόνον πνοὴν τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος, τὸ πολυτιμότεον τῶν ἀγαθῶν, οἱ ἐκτὸς τῆς Σερβίας κληρικοὶ ἐν χηρείᾳ αἰσθάνονται δι τοῖς ἀφήρπεν αὐθαίρετος βία Ἄλλ' οἱ κωλύοντες τὸν δεῦτερον γάμον ἀγνοοῦσιν δι ὑπάρχοντες εἰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας, ἀδικαιολογήτους ἀπαιτήσεις καὶ εἰς νόμους ἀνθρωπίνους δὲν ὑπάρχειται πάντως ἀκοίσις εἰς τὰς ὁλιθρίους συνεπειὰς μιᾶς βεβιασμένης ἀναιρέσεως ἱερῶν νόμων τῆς φύσεως, μιᾶς ἐνόχου ἐνοχοποιήσεως ἐλευθερίων καὶ λογικῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν εἶνε διὰ ταῖς ἐκ διαμέτρου ἀντεκεκαμένης εἰς τε τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν η εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν η εἰς τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λειτουργῶν τῆς ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν η εἰς τὸν ἡθικὸν παραδειγματισμὸν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς ἡθικῆς ἐν αὐτῇ διὰ ταῖς ἥτις ἐξήγειρε καθ' αὐτῆς τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὴν εἰς αὐτὴν ἀνυποαξίαν πάντων, καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας, τῶν ἐννο

όντων νά πειθορχῶσιν εἰς τὸν Δόγον τοῦ Θεοῦ, παρὰ εἰς τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐντάλματα, τὰ ὅποια φέρουσι κατὰ κανὼνα τὸ ἀντίθετον ὅμως ἀποτέλεσμα. Ἡ Ἐκκλησία δέον νὰ διαφωνῇ οὐσιαστικῶς πάντοτε πρὸς πᾶσαν πίσιν καὶ ὑποδοῦλωσιν τῆς ἠθικῆς καὶ λογικῆς ἐλευθερίας παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου. Δι' ὃ ἡ ὑποστήριξις ἀκρίμει τῆς δικτατορίας, τῆς ἀπαγορεύσεως τὸν δεύτερον γάμον τῶν ἱερέων, ἥτις καὶ διὰ τὸ πρῶτον τῆς πηγῆς ἐξ ἧς προῆλθε καὶ διὰ τοῦς καρποὺς τοῦς ὁποίους παρήγαγεν, ὑποχρεωτικῶς ἐπιβληθῆσα, πῶς δύναται νὰ κληρῇ;

Δὲν εἶναι ὅλως ἀντίθετος πρὸς ὃ, τι ὁ θεόπνευστος Παῦλος ἐτόνισεν ὅτι ἡ ἐκκλησία (ὑπανδρευθῆς) ὁ ὁ χ ἡ μ ἄ ρ ε η σ ε ς (Α' Κορινθ. ζ' 28) καὶ πρὸς τὴν σόφην σοφοῦ τῆς Ἐκκλησίας πατρὸς συμβουλὴν καὶ σέβασιν δι' ἐπαρασκευατὸν δ' οὐδ' αὐτῶς εἰς πίστιν ἢ δόξαν, ὃ μὴ ταῖς θεοπνεῦστοις εἴρηται Γραφαῖς; (Γρηγόριος ὁ Νύσσης).

Ἐπικρατοῦμεν τὴν πρᾶξιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης Ἰακώβου. Ὁ Σεβασμιώτατος, πρῶτον Δουραχίου, μέλος τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου Μοναστανινοῦπόλεως καὶ ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος ἐν αὐτῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνὴρ μεγάλης μορφώσεως, οὐδὲν τὸ ἄσπον καὶ μὴ ἐπιτρεπόμενον ἐπραξεν, ἔτι ὅ λ μ σ ε ν ἄ ρ ἄ ξ η ὃ, τι τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον ἀπεφάσισε καὶ ὅ, τι πολλοὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι παραδέχονται μὲν, δὲν τολμοῦν δὲ, νὰ πράξωσι, καίτοι οἱ πρὸς βορρᾶν γειτονες αὐτῶν Σέρβοι Μητροπολίται τοὺς ἐνθαρρύνουσι.

Καὶ ἡ Ἱερὰ Μητροπολις Ἡρακλείου, ἐπίσης εἶνε ἀξία θερμοτάτων συγχαρητηρίων διὰ τὴν ἀπιδέχθη τὸ γενόμενον καὶ διατηρεῖ ἐφημέριόν τῆς τὸν αἶθερ. Χαριζήμων Παπαδάκιν, οὐδόλως ὑπολειπόμενον ἐν ὑπηρεσίᾳ καὶ ἀρετῇ τῶν συναδέλφων του.

Ἡμεῖς γνωρίζομεν καὶ ἕτερον δίγαμον χειροτονηθέντα πρὸ ἑτῶν καὶ νῦν ἐφημερεύοντα ἐν Ἀμερικῇ οὗτος δὲ εἶναι ὁ πρῶτος δημῶλος Ἱ. Μαστροχίτης.

Περαιόντιες ἐπαναλαμβάνομεν τοὺς σοφοὺς λόγους τοῦ [διασήμε] ἀγγλοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως H. Huntingdon ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ πρῶτου καὶ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν. «Τὸ τοιοῦτον διδῶμα εἰς τινος φαίνεται ὡς ζήτημα μεγάλῃς ἀγνότητος. Παρ' ἄλλων ὅμως τοῦτο κρίνεται ὡς ἐπικίνδυνον πρᾶγμα διὰ πάντα κληρικῶν, ὃ ὅποιος ἀγωνιζόμενος νὰ συμμορφῶται πρὸς μίαν τοιαύτην ἀγνότητα, ἐξαιρετικῶς μεγάλην διὰ τὴν ἀνθρωπίνην δυνάμιν, διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ πέσῃ εἰς φρικαλέαν μισαρότητα καὶ ἐνάγειαν, πρὸς μεγίστην δυσφήμισιν τοῦ Χριστιανικοῦ δνόματος»

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

Ἡ ΔΙΑ ΜΕΣΩΝ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΦ' ΕΝΟΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ, ΑΦ' ΕΤΕΡΟΥ, ΠΑΛΗ

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΣ ΑΥΤΟΥ

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΥΡΟΥΜΕΝΟΣ ΥΠ' ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Σειρά φιλοσοφικῶν ἄρθρων τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ
Γ. ΑΡΝΕΛΛΟΥ, Καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν.

Γ

«Τότε οἶόμεθα εἰδέναι ἕκαστον, ὅταν τὰς
ἀρχὰς τὰς πρώτας εἰδῶμεν καὶ μέχρι τῶν
στοιχείων διεκδύσωμεν»

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ἐπειδὴ ἡ μὲν Θρησκεία πάντως περιέχει ἐν ἑαυτῇ, λοιπὸν, τοῦ
θαύματος τοστοχείον, οἱ δὲ φυσικοὶ, μελετῶντες τῶν ἰσῶν πολυπλόκων
φαινομένων τὴν πληθύν, ἀπερ ἡ ποικιλοστολος παρουσιάζει πείρα, εὐρί-
σκονται πρὸ Νόμων σταθερῶν, διεπόνων τῶν θεσπεσίων περὶ ἡμᾶς
φαινόμενων τὴν ἐξέλιξιν, ἐρω-ῶμεν:

Ἀπὸ ἐπιστημονικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως, δύναται νὰ σταθῇ
τὸ συμπέρασμα: ὅτι οὐδέποτε αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι θὰ συμπληρώσῃσι μετὰ
τῆς Θρησκείας, δεδομένου ὅντος, ὅτι αὕτη μὲν, ἡ Θρησκεία, δηλονότι, ἐ-
νέχει ἐν ἑαυτῇ τοῦ θαύματος τὸ στοιχείον, ἐκτείνει δὲ τοιούτων αἱ Φυσικαὶ
ἐπιστῆμαι, εὐρίσκονται πρὸ σταθερῶν Νόμων, διεπόνων τῶν ἰσῶν θαν-
μασίων περὶ ἡμᾶς φαινομένων τὴν ἐξέλιξιν;

Ἡμεῖς σπεύδομεν νὰ διακηρύξωμεν, ὅπως τοῦναντίον· δι, του-
τέστι τὸ γνήσιον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν πνεῦμα τελεῖ κατὰ χάθος ἐν
πλήρει πρὸς τὴν Θρησκείαν ἐναρμονισμῶ, καὶ μέγιστα, διατεινόμε-
θα δι, ἀκριβῶς εἰς τὸ σοβαρώτατον τοῦτο] συμπέρασμα ἀγόμεθα, ἐὰν
προσηκόντως φιλοσοφήσωμεν ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς σταθεροῦ ἡτος τῶν
Νόμων, οἷτινες τῶν περὶ ἡμᾶς θαυμασίων φαινομένων τὴν ἐξέλιξιν διέ-
πουσιν.

Ἰδοῦ:

Ἐάν τις πάσης προκαταλήψεως μακρὸν, ὡς ἀληθῶς ἐμπρέπει εἰς τὸν βαθὺν καὶ ψυχρὸν τῶν ἐκτυλισσόμενων φαινομένων παρατηρητὴν, τὸν πραγματικὸν δηλονότι, ἐπιστήμονα, ἡθελε προσέξει ἰδὲ καιωτέρῳ ἡμῶν σκέψεις, θ' ἀπορήσῃ βαθύτατα διὰ τὴν ἀφάνταστον τῶν Φυσικῶν ἐκείνων κουρδίτητα, οἷνας ἐμβλέπουσιν ἀβυσσαλέαν χάος ἀνὰ μέσον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῆς Θερησκείας, ἀφ' ἑτέρου, ἐνῶ ἀποδείκνυται, ὅλως τοῦναντίον, οὐκ ἐλέιος ἐναρμονισμὸς μεταξὺ τῶν δύο ὑπερόχων τοῦτων Δυνάμεων ὑπάρχει.

Παρατηρήσατε:

Ἔχομεν ἰδὲ ἀπολύτως θετικὸν δεδομένον διὰ τὴν ὕλην νοοῦμεν μόνον ἐν κινήσει. Διὰ τοῦτο λέγομεν, οὐκ ἢ Φύσις ἐπεκράμας τὴν ἐαυτῆς κατάραν κατὰ τῆς ἡρεμίας, ἀποκλείοντες ἀδυσωπήτως τῆς ἀπολύτου ἡρεμίας τὴν ἔννοιαν. Καί, διὰ τὴν λέγομεν, διὰ προσπαθοῦμεν ν' ἀποσυνθέσωμεν ἰδὲ «Ἄτιμον», οὐδὲν ἄλλο ἐννοοῦμεν, εἰμὴ, διὰ παλαίωμεν νὰ ἀποσπάσωμεν ἀπὸ τοῦ πυρῆνος τὰ περὶ τοῦτον κινούμενα ἡλεκτρόνια, τῆς ἀποσπάσεως τούτων ἀφανιάσεως τεραστίαν ἀποδιδούσης δύναμιν.

Τοῦτον οὕτως ἔχοντος, δεδομένου δηλονότι, ὅτις διὰ τὴν «ὕλην» νοοῦμεν μόνον ἐν τροποῖς καὶ ἀλλοιώσεσι, μεταβολαῖς, μεταμορφώσεσι καὶ μεταουσιώσεσιν, ἀδυσωπήτως, ἄρα, ἐντεῦθεν ἔπεται, διὰ πανταριβῶς ἢ σταθερότητος τῶν Νόμων, τῶν ἰθυνόντων τῶν περὶ ἡμᾶς θεμελιῶν φαινομένων τὴν ἐξέλιξιν, ἐξαγγέλλει ἡμῖν: ὅτι εὐρεσκόμεθα πρὸ οὐ σείας ἐτέρας, ἀπολύτως ὑπερπέκεινα τῆς «ὕλης», τῆς διηνηκῶς τροπομένης καὶ ἀλλοιουμένης, τῆς μεταβαλλομένης διὰ συνθέσεων, καὶ ἀποσυνθέσεων, διὰ μεταμορφώσεων καὶ μεταουσιώσεων.

Δίδει ὡς γνωστὸν ἐν τῇ Μαθηματικῇ τὸ ὑπαισιῶς χαῖνον «μηδὲν = 0 = οὐδέποτε, οὐδαμῶς, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ληφθῇ δύναται νὰ δώῃ «Ἀριθμὸν», ἀφοῦ ἀποτελεῖ «ἄρνησιν» τοῦτου καὶ ἀφοῦ ὡς παράγων ἐν μέσῳ ὁπωσδήποτε καὶ οἰωνδήποτε σημαντικῶν ἀριθμῶν ἐκμηδενίζει τὸ γινόμενον,

Αἱ τροποὶ καὶ ἀλλοιώσεις, αἱ μεταβολαὶ καὶ μεταμορφώσεις, ἀποισλοῦσιν ἀναντιρρήτως ἄρνησιν τῆς σταθερότητος, καὶ ἐπομένως αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐκπηγάξῃ ἀπὸ τῆς «ὕλης», τῆς ὁποίας καὶ αὕτη ἡ βαρύτης, τῶν γνωρισμῶν αὐτῆς τὸ κυριωδέστατον, μεταβάλλεται ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας!

Ἄρα ὑπάρχει αὕτη ἐκδήλωσις οὐσίας ἐτέρας ὑπερπέκεινα τῆς

διηγεκώς τρεπομένης ὕλης, καθόσον οὐδαίς, ἐξαιρέσει παραφροσύνης, γὰρ δεχθῆναι δύναται, διὰ τὸ σιαθερὸν καὶ ἀτὸν ἀπὸ τρεπιού—της ὕλης—ἐκπορεύεται, καὶ μολονότι ἀπὸ τρεπιού ἐκπορευόμενον, ἄτρεπτον, σιαθερὸν, ἀτὸν αὐτὸ μένον, ἐργάζεται, ὅπως τρέπη, μεταβάλλῃ ἄλλοιότ, μεταμωροῦτ, μετανοιοῦτ τὴν ὕλην!

Ἐπομένως, ἐφ' ὅσον οἱ ἀδαμάντινοι, οἱ ἀδῆρειοι, οἱ ἀδυσόπηιοι τῆς ὕγιους Λογικῆς Νόμοι τοῦτον αὐτὴν τῶν Νόμων ἢ σιαθερότης ἐπιβάλλει ἡμῖν ἀναγκαστικῶς τὴν παραδοχὴν οὐσίας ἀπείρου, ἐκδήλωσις τῆς βουλήσεως τῆς ὁποίας οἱ σιαθεροὶ ὑπάρχουσι Νόμοι, οἱ ὅποιοι ἀποκλείεται ἀδυσωπήτως νὰ ἐκπορεύωνται ἀπὸ τῆς ὕλης, τῆς διηγεκῶς τρεπομένης καὶ ἀλλοιουμένης.

Δεδομένου δ' ὅτις, διὰ τὸ ἄπειρον ἀρνούμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, καθ' ὅσον τοῦτο ἐνταναίρεισιν ἀλλήλων θ' ἀπειλεί, εἶναι, ἄρα ἐνισθῆναι πρόδηλον, διὰ ἣν ὕλη εἶναι πεπερασμένη καὶ ἐπομένως, τὰ τε φαινόμενα καὶ αἱ ἰδιότητες ταύτης ἀποκλείεται ν' ἀποτελῶσι «περιορισμὸν» τῆς πανοθενούσης τοῦ Ἀπείρου βουλήσεως καὶ ἄρα, τὸ θεῶμα τὸ γνήσιον τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν πνεῦμα ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ. Κοῦφοι φυσικοὶ, ἀγνοοῦντες τὸ ἀκανθωδέστατον τῆς «ὕλης» ζήτημα, ἀποφαίνονται τόσον ἐπιπολαιῶς περὶ τοῦ ζητήματος καὶ, ἀκριβῶς διότι ἀγνοοῦσι τὴν «ὕλην». Ἀλλὰ περὶ τοῦ σοβαρωτάτου καὶ σπουδαιωτάτου τοῦτου ζητήματος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ ἐπομένῳ.

(ἀκολουθεῖ)

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΑΡΝΕΔΟΣ

Καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν

W R. MALTBUR

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

8. ΤΟ ΠΥΡ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΑΥΤΟΣ ΔΕΝ ΗΘΕΛΕ ΚΑΛΕΣΕΙ ΚΑΤΩ

«Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἤθελε νὰ καταστρέψῃ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ νὰ σώσῃ αὐτοὺς.»

Πολὺ ἐνωρίς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡ ἔχθρα τῶν Φαρισαίων ἐσκληρύνθη τόσον, ὥστε ἐγένετο ἀπόφασις, καὶ εἰς τὸ κατὰ Μάρκον 8:6 εὐρίσκειν αὐτοὺς συνιδεάζοντας πῶς νὰ καταστρέψουν Αὐτὸν. Αὕτη ἡ σκληρὰ ἀντίθεσις, εὐθὺς

ἔγινεν ἀποφασιστικὸν στοιχεῖον διὰ τὸν Ἰησοῦν. Τόσον καλὰ εἰςέυρον τὴν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ἠκολούθησεν, ὥστε δὲν θυνάμεθα τώρα νὰ ἐκπλαγῶμεν ἕνεκα αὐτῆς. Ἀλλὰ τότε αὕτη ἦτο ἐκπληκτικὴ ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς. Δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσουν διατὶ Αὐτὸς δὲν μετεχειρίζετο τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν εἶχε, εἰς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἐφαίνετο ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξασκήσῃ αὐτήν. Ἦπόρουν διατὶ δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ ὡς προθύμους ὑπηκόους, ἐκείνους αἵτινες ἐπεθύμουν νὰ τὸν κάμνουν βασιλεῖα, καὶ ἤθελον τότε σφοδρῶς πολεμήσῃ ὑπὲρ Αὐτοῦ. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔβλεπον καθαρώτερα, εὗρισκον δύσκολον νὰ καταλάβουν, διατὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἀνίστα νεκροὺς, καὶ ἐκδιώξῃ τὰ δαιμόνια, δὲν ἤθελε νὰ χρησιμοποιοῖ τὴν ἰδίαν δύναμιν, διὰ νὰ καταπίσῃ, ἢ νὰ χαλινώσῃ τοὺς ἀντιπάλους Του, νὰ προστατεύσῃ ἐκυτὸν καὶ τὴν ἀκολουθίαν Του, ἀλλὰ ἐπέτρεψεν ἑαυτὸν νὰ καταδεικνύεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ νὰ ἐμποδίζεται πανταχοῦ. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε δύο λέξεις, κατὰ τὰς τελευταίας ὥρας, αἵτινες εἶνε θεμελιώδεις εἰς ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς ἐνεργείας του. «Ἡ βασιλεία μου δὲν εἶνε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. ἄλλως οἱ ὑπηρέται μου ἤθελον πολεμήσει.» «Δὲν γνωρίζετε ὅτι ἡ δύναμὴν τῶρα νὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα, καὶ ἤθελε στείλῃ 12 λεγεῶνας Ἀγγέλων;» Πολὺ ὀλίγα πράγματα ἔχουν περισσεύειν δι' ἐκείνους, οἵτινες ὑποστηρίζουν τὴν μέθοδον τῆς βίας, καὶ σκέπτονται ὅτι ὅταν ἀκόμη ἡ δύναμις ἀποτύχῃ, μόνον περισσοτέρα δύναμις χρειάζεται, παρὰ αὕτη ἢ ἀρνήσεις τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐπικαλεσθῇ περισσοτέραν δύναμιν καὶ βοήθειάν Του, ὅχι μόνον διότι τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς ἐπικρατήσεως ἤθελε γίνει ἀθέμιτον, ἀλλὰ διότι ἤθελε γίνει ἀνωφελές.

Ἀλλ' ἐὰν Αὐτὸς ἀπεφάσιζε νὰ μὴ ὑπερασπισθῇ μὲ ἄλλο τι παρὰ μὲ τὰ πνευματικὰ ὄπλα, τί ἔμεινε δι' Αὐτὸν νὰ κάμῃ; Πρὸς καιρὸν τίποτε ἄλλο, παρὰ ν' ἀποσυρθῇ, ὅταν ὁ κίνδυνος ἐγένετο ὀξύς. Ὅταν κατεδιώκετο εἰς ἓν μέρος, νὰ φύγῃ εἰς ἄλλο, ἐνίοτε Αὐτὸς ἀπεσύρετο ἀπὸ τὰ πλήθη ἐντελῶς, καὶ ἦτο εἰς τὰς ἐρήμους μὲ τοὺς μαθητάς του. Διότι εἶχε νὰ ἐργασθῇ μὲ αὐτοὺς. Τοιοῦτοτρόπως πρὸς καιρὸν εὗρισκεν εὐκαιρίαν νὰ προάγῃ τὸ ἔργον Του. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο διηγεῖσθαι νὰ ζῇ ὡς φυγάς, διότι θὰ ἦτο ὡς ἦτα, καὶ ἀνυχνώσεις ὅτι ἡ ἀποστολή Του δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπληρωθῇ. Ἀκόμη καὶ μὲ τὴν μικράν μας διάνοσιν, ἠδυνάμεθα νὰ ἴδωμεν διατὶ ἀπεφάσιζε ν' ἀναβῇ εἰς Ἱερουσαλὴμ ὅταν ὁ καιρὸς ἦλθε.

4.) Ο ΠΟΘΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

«Ἔως οὐ εὗρη αὐτό»

Ἐὰν ἐπιθυμοῦμεν νὰ γνωρίζωμεν κάτι τι ἐκ τοῦ φρονήματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν κατὰ τοὺς τελευταίους ἐκείνους μῆνας, ἔχομεν τὸ ἐξῆς ὡς βάσιν. Ὁ θρῆνος Του διὰ τὰς πόλεις τῆς Γαλιλαίας, ἡ κραυγὴ τῆς τεθλιμμένης καρδίας Του διὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν, δὲν ἦσαν συγκινήσεις παροδικαὶ καὶ ἐξαιρετικῶν περιστάσεων. Ταῦτα προήρχοντο ἐκ θαθείας λύπης, ἀπὸ τὴν ὁποί-

αν δὲν ἐζήτησεν οὐτε ἀπάλλαγην, διότι αὐτὴ ἦτο ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ἀγάπην Του.

Δὲν ἐχρειάζετο τὸ πλῆθος ἐνώπιόν Του, διὰ νὰ αἰσθανθῇ συμπάθειαν διὰ τὴν χωρὶς ποιμένος θύσιν των. Ἐὰν ποτὲ ἐφώνησε «Δεῦτε πρὸς Με πάντες οἱ κοιτῶντες καὶ πεφοτισμένοι,» γνωρίζομεν ὅτι τοῦτο ἦτο πάντοτε ἡ σκέψις τῆς καρδίας Του, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε κανεὶς, ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ διὰ ν' ἀναγινώσκῃ τοῦτο. Ἐὰν ἦτο ὁ Καλὸς Ποιμὴν, τότε ἔπου δῆποτε ἦτο ἡ ἀγάπη Του ἀνεζήτησε τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον. Καὶ ἂν εἰς τὴν Παραβολὴν τοῦ Ἀσώτου Υἱοῦ ὁ Φαρισαῖος εἶνε τὸ πρῶτον παράδειγμα τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ, τότε ἐνθυμούμεθα ὅτι ὁ Πατὴρ, ἐξηλθε καὶ παρεκάλει αὐτὸν, καὶ ὅταν ἔλαβεν ἀγρίαν ἀπάντησιν, ὁ Πατὴρ μόνον εἶπε εἰς αὐτὸν τὸν δύστροπον υἱόν. «Τέκνον οὐ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ (ἂν οὐ μόνον τὸ γνωρίζῃς) πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἰστίν.» Ὁ Χριστὸς ἐννοεῖ ὅτι αὕτη εἶνε ἡ στάσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τοιαύτους ἀνθρώπους, καθὼς ἦσαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τοῦτο πρέπει νὰ εἶνε τὸ ἰδικὸν τοῦ φρόνημα ἐπίσης. Αὐτὸς ἤθελε δώσει πᾶν ὃ, τι πολυτίμον εἶχεν, ἂν ἠδύνατο νὰ πείσῃ ἕνα Φαρισαῖον, ν' ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν του εἰς τὸ Θεόν, καὶ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του. Ὅταν εἶπεν εἰς τοὺς Μαθητὰς Του ν' ἀγαποῦν τοὺς ἐχθροὺς, δὲν θυνάμεθα ν' ἀμφιδάλλωμεν ὅτι Αὐτὸς δεῖταξεν εἰς αὐτοὺς νὰ κάμουν, ὅτι ἔκαμεν ὁ ἴδιος. Αἱ σκέψεις Του ἐξηλθον μὲ ἐδλογίας δι' ἐκείνους, οἵτινες κατηράσθησαν Αὐτὸν. Καὶ ἐσυνήθισε νὰ προσεύχεται δι' ἐκείνους, οἵτινες Τὸν περιφρόνησαν. Ἐνῷ εὗρισκετο μακρὰν εἰς τὰς ἐρήμους μὲ τοὺς Μαθητὰς Του, ὁ νοῦς Του ἐπέστρεφεν εἰς τὰς συνήθεις σκηναίς, καὶ ἐσκέπτετο περὶ τοῦ λαοῦ, τὸν ὅποιον ἠγάπα. Καὶ ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ Του συνωμοτοῦν τὸν θάνατόν Του, Αὐτὸς μὲ τὴν μεγίστην σταθερότητα ἰσχυρίζετο τὴν σωτηρίαν των.

Οὗτος ὁ πόθος διὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶνε τὸ φανερόν μυστικὸν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ δυσκολία μας νὰ ἐννοήσωμεν Αὐτὸν εἶνε μόνον ὅτι ἡμεῖς γνωρίζομεν τὸσον ὅλην γον τοὺς τρόπους τῆς ἀγάπης Του. Τοιαύτη ἀγάπη, καθὼς ἡ ἰδικὴ Του, δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἥσαν. Πρὸς καιρὸν ἦτο δυνατόν δι' Αὐτὸν, ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον, καὶ συγχρόνως νὰ προάγῃ τὸ ἔργον Του. Ἀλλ' ἐγνώριζεν ὅτι δὲν θὰ ἦτο πάντοτε τοιοῦτοτρόπως. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἄφησαν Αὐτὸν μόνον νὰ ἐκλέξῃ τὴν σιωπὴν ἢ τὸν θάνατον, δὲν ὑπῆρχε καμία ἀμφιβολία ὅποια θὰ ἦτο ἡ ἐκλογὴ Του. Αὐτὸς ἐγνώριζεν ὅποια ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν περισσοτέρων Προφητῶν, ἀλλὰ δὲν ἐχρειάζετο τὸ παράδειγμα των, διὰ νὰ Τὸν διδάξῃ ὅτι μόνος τρόπος δι' ἕνα Προφήτην νὰ μαρτυρήσῃ διὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶνε ν' ἀποθάνῃ δι' αὐτήν.

5). ΔΙΑΤΙ ΑΝΕΒΗ ΕΙΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ;

«Ταῦτα δὲ ἐγίνοντο ἐν τῷ κρυπτῷ.»

Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ, διὰ νὰ προάγῃ, καὶ τελειώσῃ τὸ ἔργον Του. Οὐχὶ ἀκριδῶς νὰ παραδώσῃ ἑαυτὸν νὰ θανατωθῇ Ἐπειδὴ οἱ Μαθηταί

Του εἶχον τελειώσῃ τὴν περίοδον τῆς ἀσκήσεώς των καὶ οἱ ἔχθροι ἦσαν σταθεροὶ εἰς τὴν ἀπόφασίν των, δὲν ἠθέλησε νὰ μείνῃ ἐν τῷ κρυπτῷ ἢ νὰ παραμένῃ νὰ φανευθῇ διὰ δολοφονίας, ἢ τὰ ῥ' φθῇ εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τὸ ἔργον Του νὰ καταπνιγῇ. Αὐτὸς ἀπεφάσισε μόνος Τ ο υ, κατὰ τὸ ἰδικὸν Του τρόπον. Ἐκλείγει τὸν καιρὸν, καὶ τὸ μέρος Κατ' Αὐτὸν ὁ θάνατός Του, καὶ ὅλα τὰ παρεπόμενά του ἦσαν μία μεγάλη καὶ σκοπιμωτάτη πράξις. Ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅταν μέγα μέρος τοῦ ἔθνους συνηθροίσθη ἐκεῖ, καὶ διὰν οἱ ἄνθρωποι συνεκ νοῦντο μὲ ῥησκαυτικὰ ζητήματα. Αὐτὸς δὲν ἀπασχόλει τὸ καιρὸν κατὰ τὰς τελευταίας ἐκείνας ἡμέρας, οὕτως ἀπλῶς περιέμενε τὸ τέλος. Καθ' ἑλπὴν τὴν ἡμέραν, προῆγε τὸ ἔργον Του, καθαρίζων τὸν Ναὸν, ἀπαντῶν εἰς ἐρωτήσεις, διδάσκων τὸν λαὸν, διασκαρπίζων τὸν σπόρον τῆς ἀληθείας. Ἡ δύναμις τῆς τρομερᾶς ἐκείνης ἐπιθέσεως ἐξέπληξε τοὺς ἐναντίους Του, μὲ τὸν φόβον ὅτι ἡδύνατο Αὐτὸς ἀκόμη νὰ νεκρήσῃ παντελῶς. Ἀλλὰ μὲ μὲ ἑλπὴν τὴν ἐνέργειαν ταύτην, Αὐτὸς εἰμίει πάλιν καὶ ἡτυχος καὶ ἀρμόδιος νὰ κρίνῃ περὶ παντὸς πράγματος, τὸ ὁποῖον ἐλέγχῃ καὶ ἐπράχῃ ἐνώπιον Αὐτοῦ, καὶ νὰ μὴ παραλείψῃ καμμίαν εὐκαιρίαν νὰ κερδίσῃ τινὰ, ὅστις ἡδύνατο νὰ κερδισθῇ. Ἄν οἱ πολλοὶ Τὸν ἠρνήθησαν, Αὐτὸς δὲν ἐγκατέλειπε τοὺς ὀλίγους. Ἐὰν ἐκείνοι ἐξεστράτευσαν ἐναντίον Του, Αὐτὸς ἠρνούνησε τὰς ἐχθρικὰς των τάξεις διὰ νὰ εὐρηπάντα υἱὸν εἰρήνης, ὅστις ἤθελε δεχθῇ τὸ ἔθρὸν Του. Μίαν ἐβδομάδα πρὸ τοῦ πάθους Του ἦτο εἰς τὴν Ἱερικῶ. Ἐκέρδισε καθὼς γνωρίζομεν μόνον ἓνα ἄτομον. Ἀλλὰ δὲν δύναμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἀπέτυχεν εἰς τὴν Ἱερικῶ. Αὐτὸς εἶπεν ὅτι ἡ ἀπολύτρωσις μιᾶς μόνης ἐγκαταλελειμμένης ψυχῆς, εἶνε ἀκριβὲς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἤλθε νὰ καμῇ εἰς τὸν κόσμον. Εἰς τὴν τελευταίαν σκηνὴν τοῦ ὁλοῦ, εἰς τὴν ὀμίλιαν, καὶ εἰς τὴν σιωπὴν Του, εἰς ὅ,τι ἔκαμε, καὶ ὅτι παραδόξως ἀπέσχε νὰ κάμῃ, Αὐτὸς εἶνε ἀκόμη εἰς κάθε θεῖμα ἀξίος ἑαυτοῦ, ἀποκαλύπτων τὸν Θεὸν, καὶ ζητῶν τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ἔχθροί Του κατάρθωσαν τὸν θάνατόν Του, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον τὸν σκοπὸν των. Ὁ Σταυρὸς φέρει τὴν σημασίαν Του καὶ λέγει τὴν ἀγγελίαν Αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκείνων.

6). ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ἀλλὰ καὶ ἂν αὐταὶ λησμονήσωσιν,
ἐγὼ ὅμως δὲν θέλω σὲ λησμονήσει.»

Ἐὰν δὲν ἔχωμεν πείραν τῆς ἀνθρωπίνης ἀγάπης, θὰ εἴμεθα ἀνίκανοι νὰ ἐνοήσωμεν τι περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἂν εἰπώμεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ἀγάπη, τοῦτο δὲν ἤθελε τότε σημαίνει τίποτε. Ὁ Ἰησοῦς ὁ ἴδιος μᾶς ἐνθαρρύνει νὰ κυττάωμεν εἰς τὴν καλλίστην ἀνθρωπίνην ἀγάπην καὶ ν' ὑποδείξωμεν ἐξ αὐτῆς, ὅν καὶ εἶνε ἀτελής, τὴν ἀνωτέραν ἀγάπην τοῦ ἰδίου Θεοῦ. Ὁ Ἅγιος Παῦλος λέγει ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ οὐδέποτε ἐκπίπτει. Ἀλλ' ἡ ἰδική μας ἀνθρωπίνη ἀγάπη συχνὰ ἐκπίπτει.

Καὶ ἐὰν ἐθελώμεν γνωρίσει τι ἡ ὑψ' ὅστη ἀγάπη ἡμπορεῖ νὰ εἶναι, πρέπει νὰ παρρησιάζωμεν τὴν διαγωγὴν τῆς ἀνθρωπίνης ἀγάπης ἐν καιρῷ πορρωδῶν δυσκολιῶν καὶ νὰ κυριεύωμεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν τελευταίαν δοκιμασίαν ἔαν αὕτη παύῃ ἐν ἀπελτισίᾳ, ἢ ἐξέρχεται εἰς νέαν προσπάθειαν. Ὁ συγγραφεὺς ἡ-οῦσε μίαν φορὰν ἀπὸ ἑνα πατέρα τὴν ἱστορίαν μιᾶς λύπης του, ἥτις ἐσκότισε τὸν διον του. Ἦτο ἱστορία ἐνδὸς ἀπερριμμένου υἱοῦ, ἰδιαιτέρως διεφθαρμένου τύπου. Ὁ πατὴρ ἔκαμε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ σκιφθῇ κατ' ἑαυτοῦ, διὰ τὸν ἀπειδίωξε καὶ ὅς τὸν ἐδέχθη πάλιν, εἰς τὸν οἶκον του, τὸν ἐβίβλεν εἰς ἐργασίαν, καὶ ἐπλήρωσε διὰ τὰ λήθη του, ἐδοκίμασε τὸ ἐν σχέδιον κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ πάντοτε ἀντημεμύθη μὲ μίαν νέαν κηλίδαν. «Ἔως οὗ, αὐτὸς εἶπε μὲ ἔκρηξιν λύπης, ἠναγκάσθην νὰ τελειώσω τὸ ζήτημα. Κατέστρεψε τὸ οἶκον καὶ σχεδὸν μὲ ἐφόνευσε. Ἐδῶκα λοιπὸν εἰς αὐτὸν ὅλ्ला χρήματα καὶ ἐνίψα τὰς χεῖρας μου περὶ αὐτοῦ. Τί ἄλλο ἠδυνάμην νὰ κάμω;»

Γνωρίζομεν τι σημαίνει νὰ πλύνωμεν τὰς χεῖρας δι' ἑνα πρόσπονον, ἀλλὰ ἐν ἔχοντι καμμ' ἂν λέξιν διὰ τὸ ἀνάθετον πρᾶγμα. Λάβετε δύο παραδείγματα. Εἷς ἄνθρωπος εἰς μίαν θέσιν ἐμπιστοσύνης ἐνοχοποιήθη διὰ πολλὸν αἷμα διαγωγῆν. Αὐτὸς ἐξεδιώχθη, καὶ ἔχασε τὴν θέσιν του. Ἡ ἱστορία ὅλως κοινὴ, καὶ τὰ αἰχρῶν δημοσία. Καθὼς συνήθως συμβαίνει, τὸ κύπημα ἔπεσε πολὺ σκληρὰ ἐπάνω εἰς δύο ἢ τρία μέλη ἐκ τῆς οἰκογενίας του. Ἐδῶκε τὴν ζωὴν των, ἔκαλεσε τὰς φιλίας των, καὶ ἐματαιώσεν ὅλα τὰ σχέδια των· ἀλλ' ἐκείνοι ἐβόηθησαν τὸν ἄνθρωπον, ὅστις παρέδωκεν αὐτοῖς, καὶ μόνον ἐσκέπτοντο πῶς νὰ βοηθοῦν αὐτὸν, νὰ ἐπακτίσῃ τὸ καλὸν τοῦ ὀνομα. Ὅταν μὲν ἐξ αὐτῶν ἠρωτήθη ὑπὸ τινος φίλου, ὅστις ἐγνώριζε τὰ πάντα, ἂν αὕτη, δὲν ἐνύμειε δύσκολον νὰ περιπλέκεται εἰς μίαν αἰσχύνην, καθὼς αὕτη, αὐτὴ ἀπήντησε μὲ δέλεον ἀγανακτικῶς, ὅτι νὰ ἐκατηγορήθῃ διὰ παράδοξον ἁμαρτίαν, καὶ εἶπεν· εὐδὲ ποτε ἐσκέφθην τοιοῦτον πρᾶγμα. Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εἶπα, ὅταν ἤκουσα τοῦτο, ἦτο, Ἐὐχαρίστω τὸν Θεόν, ἐγὼ εἰμὀρω νὰ συμμερισθῶ τοῦτο.»

Ὁ συγγραφεὺς ἐγνώρισεν ἑνα ἐργάτην εἰς τὴν Νότιον Ἀγγλίαν, τοῦ ἐποίου ἡ σύζυγος εὐθὺς μετὰ τὴν γάμον της παρεσύρθη εἰς ἐνόχους ὁδοὺς· καὶ προδύωρσεν ταχέως ἀπὸ τὸ κατὰ εἰς τὸ χειρότερον. Αὐτὸς ἀπαηλθὲν εἰς τὸν οἶκον τοῦ μίαν Κυριακὴν τὴν ἐσπέρτε, καὶ ἤρε, καθὼς πολλάκις προηγήθη, ὅτι αὐτὴ εἶχεν ὑπάγει εἰς νέαν ἀπολασίαν. Ἐγνώριζεν εἰς ποίαν κατὰστασιν αὕτη ἤθελεν ἐπιστρέφει, κατέβην δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν κακὴ φήμου ζωῆς. Ἐκάθησεν εἰς τὴν περὶ λυπον οἰκίαν του, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ εἴδῃ, τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ. Τὸ γέμιστον εἶχε συμβῇ τόσον συχνά, ὥστε δὲν ἄφασεν εἰς αὐτὸν πολλὴν ἐλπίδα, καὶ εἶδεν ἐν μέλει εἰ ἐμελλε νὰ γείνῃ εἰς αὐτὸν. Ἐκαμε τὴν ἐνλογίαν του νὰ ζῇ μὲ τὴν σύζυγον του μέχρι τέλους καὶ νὰ φυλάττῃ μίαν κατοικίαν

δι' αὐτή, ἥτις δὲν ἤθελε νὰ συγκατοικῇ μετ' αὐτὸν. Τελευταίον δ' ἂν κάποιος ὅστις ἐγνώριζεν αὐτοὺς ἀμφοτέρους φιλικῶς ἐτόλμησε νὰ λυπεῖται αὐτὸν, ἀπήντησεν ἑαίνος, «Σιωπῇ. Αὕτη εἶνε σύζυγός μου, καὶ θὰ τὴν ἀγαπῶ ἕρ' ὅσον ἀναπνέω». Αὕτη δὲν ἐδοκίμαζεν, καὶ ἀπέθανε εἰς τὸν οἶκόν του, ὅσπερον ἀπὸ δόλου ἔτη, εἰς αἰσχρὰν καὶ ἀσάσιαν, μετὰ τὰς χεῖράς του ἐξηπλωμένας ἐπ' αὐτῆς ἐν λύπῃ καὶ προσυχῇ. (ἀκολουθεῖ)

ΔΙΑ ΠΟΙΟΝ ΣΚΟΠΟΝ ΖΗΤΕ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ;

Ἐάν ἐπρόκειτο, λέγει τις, νὰ ἐκλέξω τὴν μάλλιν ἐποχοδημουργικὴν σιγὴν μὴν τῶν τελευταίων 20 αἰώνων, οἱ ὅπως μεσολαβοῦσι μετ' ἐξ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἡμερῶν μας θὰ ἐξέλεγον τὴν σιγὴν κατὰ τὴν ὅποιον δεημέρις τι ἔβαιε ἀνεφώνει εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Δαμασκόν. «Τίς εἰ ἡμεῖς, τί μὲ θέλεις ποιήσασθαι». Ὁ Ρενάν λέγει δι' αὐτὸν οἱ Ἰσραηλιταὶ ἐπείσθησαν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, ἡ μικρὴ ἑκείνη ὁμάς, δταν διηλθε τὴν ἔκκλινον, μετέφερον μεθ' ἑαυτῆς τὸ Μέλλον, καὶ ἔδρυσεν ὀριστικῶς τὴν θρησκείαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐξ αὐτοῦ δὲ δυνάμει νὰ εἴπωμεν δι' αὐτὸν τὴν ἡμέραν ἐκείνην Σουλὸς ὁ ἐκ Θαρσοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Δαμασκόν, μετέφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὸ μέλλον τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν δυνάμιν τῆς διακορφώσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἐν γένει χαρακτῆρος τῆς Εὐρώπης. Πολλὰ δυνάμεις εἶχον προσβάλλει τὰ ἀπόρρητα ἐκείνα φερόρια τῆς εἰδωλοκρατικῆς δευδαλότητος, καὶ εἶχον ἀποτύχει. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὲτ' αὐτὴν γένεσεν ἑνὸς συνόντου καὶ ἐπιμόνου σκοποῦ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πρωτοῦ εἰς νὰ ἐπιτίχῃ. Τοιαύτη εἶνε ἡ δυνάμις τῆς ἰδέας, τοιαύτη ἡ νίκη καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ σκοποῦ. Ὅταν δὲ τις συγκατερώνη τὰς δυνάμεις του καὶ ἀποφασίξῃ λέγων, ὡς ὁ ἐν λόγῳ Σουλὸς ἢ Παῦλος, «Ἐν δὲ, τοῦτο πράξω» (Φιλιπ. γ' 13) ὁ τοιοῦτος ὁπλίσσεται πλέον ἑαυτὸν μὲ δυνάμιν πρὸ τῆς ὁποίας ὁ Χρόνος καὶ ὁ θάνατος εἶναι ὅλως ἀίσιχοι. Στρεβαίνει ὥστε ὅλοι νὰ ἀναλογιζώμεθα καὶ ἐκταμῶμεν τὸν ἐξωτερικὸν θρίαμβον τῆς ζωῆς ἐνὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ σπονίως σκεπτόμεθα καὶ ἀναμετρώμεν τὰς δυνάμεις ἀπὸ τῶν ὁποίων ὁ θρίαμβος οὗτος ἐπλήθυνεν. Ὁ ἄνθρωπος ὁ νηδύεται, αἶφνης μίαν ἡμέραν, ἐκπλέων εἰς τὴν αἴγλην τῆς φήμης, καὶ ὁ κόσμος ἀφ' ὧν πνίσκεται τότε δι' αὐτὸν, πῶς τοῦτο συνέβη!

Εἶναι ἡ τύχη ἡ ὁποία κατέστησεν αὐτὸν αἶφνης τόσον περίδλεπτον μετ' ἐξ τῶν δλεπόντων; Τύχη καὶ τυφλὴ εἰμαρμένη δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον ἐπὶ τοῦ ὁποίου Θεὸς πρὸκειται καὶ ἐπισκοπεῖ. Πῶς λοιπὸν ἐγκρίνεται τὸ μυστήριον; Εἰς τὸν τιθέμενον σκοπὸν. Τὰ μεγάλα κατορθώματα τὰ ὁποία οἱ ἄνθρωποι ἐξαίρουσι καὶ γεραίρουσι, ἐπιτελοῦνται πρωτίστως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ οἱ

μεγάλοι ἄνδρες οἱ ἑπείοι ἵνα πορευοῦσιν ἀνεξίτηλον τὴν σφραγίδι τῆς ἀπομικτικότητος των ἐπὶ τῶν αἰώνων, εἶνε πάντοτε οἱ ἄνδρες, οἱ δυνάμενοι νὰ συλλαβῶσι πρῶτον σαφῶς σκοπόν τινα τῆς ζωῆς των ἐν αὐτοῖς καὶ διεξάγωσιν αὐτὸν ἀκολούθως θαρραλέως διὰ μέσου εὐφημίας καὶ δυσφημίας ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ εἶνε ἡ δύναμις τοῦ σκοποῦ αὐτοῦτης ζωῆς των ὁ ὅποιος τοὺς ὁδηγᾷ εἰς θριάμβους.

Ὁ ἄνευ σκοποῦ ζῶν εἰς τὸν κόσμον ἄνθρωπος εἶνε ὡς πλοῖον ἄνευ πηδαλίου, ἢ πηξίδος, ἢ κατευθύνσεως. Δύνασθε νὰ ἀντιληφθῇτε τοιοῦτον πλοῖον ἐπὶ τῶν ἀπεράντων καὶ ἀσιάτων θαλάσσων, ὁ πλοιορχὸς τοῦ ὁποίου εἰς ἐρώτησιν «πρὸς ποῦ κατευθύνεσθε», Σὺς ἀπαντᾷ «ὅθεν γνωρίζω»· ὁ ὅποιος ἀγνοεῖ ποῦ καὶ πῶς θὰ ἀγκυροβολήσῃ, καὶ γελῶν, σὰς λέγει, «τὲ σημύνατε, πηγαζ νῶ ὅπου οἱ ἄνεμοι καὶ τὰ κύματα μὲ πηγαίνουν, καὶ εἶναι ὁλοὺς τὸ ἔβριον». Τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον θὰ τὸν ὀνομάζετε μανιακόν. Καὶ ἐν τούτοις εἶνε τὸ σύνθημα θέαμα ἐπὶ τοῦ ἀνοικτοῦ ὠκεανοῦ τῆς ζωῆς. Οἱ ψυχικοὶ ναυπηγοί, οἱ παιδαγωγοῦντες τὴν νεολαίαν μας δεδάσκαλοι εἰς τὰ σχολεῖα, οἱ ἰαγγελοῦμενοι ὅτι οἰκοδομοῦσι καρδίας καὶ χαρακτήρας πνευματικοὶ λειτουργοί, κοθελκύνουσι καὶ ρίπτουσι εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ βίου ἁκατάρτητα, ἀνερωμένα, ἀπηδαλιοῦχτα καὶ ἀνεφοδίαστα μὲ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὸ ἱεζεῖδιον τοῦ βίου στοιχεῖα, τὰ κατασκευίσματα ταῦτα τῶν χειρῶν των, διὰ τὰ ὅποια ἀνέλαβον εὐθύναν, καὶ ἀφήνουσι αὐτοὺς ταῦτα, καὶ ταῦτα ἐκείτους, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν κυμάτων καὶ καταιγίδων.

Καὶ ὅταν τοὺς ὑπενμήτητε τὰς πρὸ αὐτῶν θύελλας καὶ καταιγίδας, γελῶντες καὶ μαγχάζοντες σὰς ἀπνικτοῦν, «ὅθεν μὲς χρειάζεσθε οὔτε χάριτος, οὔτε πηξίδος;» Καὶ οἱ καγχασμοὶ των ἀντηχοῦν ὥς οὗ τοῦς ἀποκρύψῃ τὸ σκότος καὶ θρονταὶ τοῦ αἰφνιδίου συντριμμοῦ των τοὺς διαδεχθοῦν εἰς τὰ ὄτα μας! Διότι οἱ ἄνθρωποι χάνονται ὅχι διότι εἶνε ἐγκληματίαι, ἀλλὰ, διότι εἶνε ἀφρονες· ὅχι διότι ἐπεζητήσαν ἐσκεμμένως τὸ κακόν, ἀλλὰ διότι ἐβώκελλον εἰς αὐτό. ὅχι διότι ἐπεζητήσαν καὶ διέγραψαν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὁδὸν τῆς ἀφροσύνης, ἀλλ' ἀπλούστατα, διότι οὐδέποτε διεγρόφῃ ἐνώπιον αὐτῶν ἐν τοῖς Σχολείοις, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ οὐδέποτε οἱ ἴδιοι ἐσκέφθησαν, συλλογίσαντο, νὰ διεγρόψωσιν εἰς ἑαυτούς· εἶνα σοφὸν καὶ μόνιμον σκοπὸν τῆς ζωῆς των, ἐρωτῶντες «ὅθεν ποῖον ἰδοῦπόν ζῶεῖς τὸν κόσμον;» Αὐτὸ εἶνε τὸ μέγιστον ἐξ ὅλων τῶν ἐρωτημάτων καὶ ζητημάτων τὸ ὅποιον πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὴν καρδίαν τῶν νέων καὶ ἡνωμένων ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις, ἐν τῇ καρδίᾳ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πῶς ἀπασχολῇ τὸν νοῦν καὶ τὴν ἀπόφασιν των ἐγκαιρῶς. Μετ' ὀλίγους μῆνας ἢ ἔτη, τὸ ἐρώτημα θὰ εἶνε πολὺ παράκαιρον ὥστε νὰ τοὺς ἀπασχολήσῃ καὶ τοὺς ἐκπρεάσῃ. Αἱ μέριμναι καὶ οἱ περισπασμοὶ τοῦ βίου θὰ σκληρύνουν τὴν καρδίαν εἰς ἀδιαφορίαν καὶ ἀναποφασιστικότητα. Καὶ ὅταν ὑπάρχῃ ἕξις ἡ ὅποια κυρεῖται τὴν ψυχὴν ἐνδολώτερον ὅσον τὸ ἀναποφασιστικὸν καὶ διὰ τὰς ἀρίστους ἀκρότη τῶν προθέσεων τὰς ὁποίας ἡ καρδία τρέφει ἐν ἐκείτῃ. Πλείστα θὰ ἡδυνάμεθα νὰ περὶ αὐτῶν ἐνταῦθα ἱστορικὰ παραδείγματα ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ μικρᾶς περὶ

ρας διέγνωσαν ὅτι δὲν δύναται τις νὰ παίξῃ μὲ τὸν ἐαυτὸν τοῦ ἀποκτείνει. Ἡ ἀποτυχία καὶ τελικὴ τραγωδία τῆς ζωῆς τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν οἰκτρά διότι εὐδὲποτε ἀνεγνώρισαν τὴν δύναμιν τοῦ σκοποῦ ἐν τῇ ζωῇ, οὐδέποτε αὐτοσυνεκεντρώθησαν, οὐδέποτε ἔμαθον νὰ εἰπωσιν, «Ἐν, τοῦτο πρῶτον, ἢ θὰ πρῶξω.» Παραλείψετε νὰ ἔχητε ὅπ' ὅψιν διὰ ποῖον σκοπὸν ζῆτε εἰς τὸν κόσμον, ἀδιαφορήσατε νὰ εἰητε ἕνα κυβερνῶντα καὶ διέποντα τὴν ζωὴν σὺν σκοπῶν, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ δυνάμεις καὶ πόθοι σας θὰ παραδοθῶσι, καὶ ἔχετε ἤδη γαίην θύμα ὑποδουλωτῶν καὶ ἀναξίων σκοπῶν καὶ ροπῶν, ἢ ὑπενέργεια τῶν ὁποίων θὰ σὰς ἀπορροφήσῃ εἰς τὴν δίνην τῆς ραθυμίας, τῆς αἰσχύνης καὶ τῆς φθορᾶς.

«Ποῦτος εἶνε λοιπὸν ὁ σκοπὸς ὁ ἀντάξιός τῆς ζωῆς εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς ποῖον σκοπὸν μᾶς καλεῖτε, θὰ ἐρωτήσῃτε. Καὶ ἀδυστάκτως σὰς λέγομεν ὅτι εἰς μόνος ὑπάρχει σκοπὸς ἀνάξιος τοῦ ζῆν, καὶ οὗτος εἶναι ἡ ἀπόκτησις χαρακτῆρος. Χαρακτῆρος ὁμοίου πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Τελείου Ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον. Τί ἐννοεῖτε; θὰ εἰπητε διὰ τούτου; Ἐννοοῦμεν ὅτι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἔζησέ ποτε μία ζωὴ τὴν ὁποίαν πάντες οἱ ἄνθρωποι, ἀνεξαρτήτως θρησκείας, θεολογίας, ἢ ἀθεολογίας συμφωνοῦσιν ὀνομάζοντες αὐτὴν τελείαν ζωὴν. Ἡ ζωὴ ἐκείνη ἦτο καθ' ὑπεροχὴν ἀγία, ἀγνή καὶ τρυφερά. Ἦτο τὸ ὅψις τὸν παρὰ δεινὰ τοῦ τί σημαίνει καθῆκον, ἐξ ὧν ἐγνώρισέ ποτε ὁ κόσμος. Ἦτο τόσον καθιερωμένη εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τόσον πλήρως ὑποταλὺς εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὥστε ὁ ζῆσις αὐτὴν ὠνόμασαν ἑαυτὸν ἢ Ἀλήθεια. Ἦτο τόσον τέλειον παρὰ δεινὰ ὅψις τοῦ τύπου εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ δύναται νὰ ἀφίχθῃ. ὥστε ὁ ζῆσις αὐτὴν ὠνόμασαν ἑαυτὸν ἐπίσης Ὁρὸν καὶ Ζωὴν.

Ἦτο ζωὴ ζωσα ὅπ' αὐτὸν τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐχ ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν τελειότητα ὑπηρεσίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Δὲν ἐπέκλινε εἰς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ μυστικισμοῦ, εἰς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἀσκητισμοῦ. Ἦτο πρακτικὴ καὶ φιλόδελφος, εὐρεῖα καὶ ἔσχατος κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπίνη, καὶ ἐν τούτοις ἀληθὴς θεία. Ἦτο ἡ τολμηροτέρα πάσης ἀνθρωπίνης ζωῆς, ὥς ἦτο ἡ ἀριστή, ἡ ἀπλουσιανή ὥς ἦτο ἡ ἐξίσου ἡ δικαιοτάτη καὶ ἀγνωστάτη. Ἦτο ἀπολύτως ἀδίκη καὶ οὐδέποτε παρεμάρφωθη, καὶ παρὰ τῆς ἐσχνότητος ἀκόμη κηλίδος τῆς δειλίας καὶ διπλοπροσωπείας. Καὶ ὥς αὕτη ἐδαπανήθη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, οὕτω εἰς τέλος ἐδόθη ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, δι' ἐνδὸς θανάτου. Ὅστες ἐγένετο ἡν ἐλπίδι θεραπείας τῶν ἰθιῶν. Αὕτη ἦτο ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ ζωὴ ἐσχὸν στοιχεῖα μεγαλείου ἐν αὐταῖς, ἀλλ' αὕτη ὑπῆρξεν ἡ μεγίστη καὶ μεγαλειωδέστατη πασῶν, στοιχεῖα ἀγαθότητος, ἀλλ' αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρίστη καὶ πασῶν ἀγαθωτάτη. Ἐπὶ 20 σχεδὸν αἰῶνας πᾶν τὸ εὐγενὲς καὶ ὑπερῶχον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ προέκυψεν ἐκ τῆς ὡθήσεως καὶ δυνάμεως τῆς ζωῆς ἐκείνης ἡ ὁποία ἔζησέ ποτε ἐν Παλαισίνῃ. Ἡ ζωὴ ἐκείνη ἦτο ἐφοδίσσεν ἡμᾶς μὲ τὸ αἰώνιον ἰδεῶδες τὸ πρὸς νὰ χρησιμοποιοῦμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν, ἥτις ἔστι ἐνώπιον ἡμῶν τὸ πρότυπον τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τὸ ἀκόλο θεῖον ἰδεῶδες ἐκεῖνο εἶναι ὁ μόνος σκοπὸς τὸν ὁποῖον αἱ μέγιστα ἐν τῷ κόσμῳ ψυχὰ!

καὶ καρδίαι ἠρθάνθησαν ὡς ἀντάξιον τοῦ ζῆν καὶ ἀντάξιον τοῦ θνήσκειν.

Οἱ ἄνθρωποι γελῶσιν ἀκούοντες περὶ παιδαγωγίσεως αὐτῶν, περὶ παιδαγωγήσεως τοῦ γένους τῆς νεολαίας τοῦ ἔθνους ἐν τοῖς σχολείοις, περὶ παιδαγωγήσεως τοῦ ἔθνους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, μὲν τοιοῦτον ἰδεώδες, μὲν τοιοῦτον πρότυπον σκοποῦ τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους ἐν τῇ κόσμῳ. Ἀλλὰ γελῶσιν εἰς διότι βλέπουσιν τὰ ὅποια ἐθεσσαν ὀλικά καὶ πρόσκαιρα εἰς αὐτοὺς ἰδεώδη καὶ σκοπὸν τῆς ζωῆς τῶν ἀποτυγχάνοντα καὶ διαψευδόμενα, εἴτε διότι εἶναι δειλοὶ, δβουλοὶ καὶ ἡθεκῶς ἀνίκανοι ἢ ἀκολυθησῶσιν τοιοῦτον ὑψηλὸν σκοπὸν καὶ τοιοῦτον ὑψηλὸν ἰδεώδες ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς τῶν. Δυνατὸν νὰ μὴ φθάσῃ τις νὰ γίνῃ πᾶν ὅτι θέλει νὰ εἶναι, ἀλλὰ θὰ εἶνε πάντοτε ἀσυγκρίτως κατώτερος θέτων τοιοῦτον ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς τοῦ ἐνώπιόν του τὴν ἀπόκτησιν δηλονότι πλούτου, ἀληθοῦς, δικαίου, ἀκεραίου. — Χριστοῦ διότι χαρακτηριστός. Ἡ ἀπόκτησις πλούτου, φήμης, ἰσχύος, δόξης εἶναι ἀπόκτησις πραγμάτων ἐφημέρων, μαρμινομένων καὶ παρερχομένων ταχέως καὶ αἰφνιδικῶς. Ὁ χαρακτήρ μόνον μένει. Ὁ χαρακτήρ εἶναι ἀληθῆς πλοῦτος, ἰσχυρὸς καὶ δόξας. Εἰς τὸν χαρακτήρα εἶναι προσωρισμένη ἡ ἀπόκτησις καὶ διαρκὲς κληρονομία τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν γῇ. «Οἱ πράξεις κληρονομιάσωσι τὴν γῆν καὶ θέλουσι κατατουφᾶ ἐν πολλῇ εἰρήνῃ». (ψαλμ. Ματθ. 8. 5). Ἡ πράξις ὡς χαρακτήρ εἶναι δύναμις παρὰ ἀνθρώποις, δύναμις παρὰ τῷ Θεῷ. Ἰσως πολλοὶ τῶν ἀναγνώστων τῆς «Νέας Ζωῆς» θὰ γνωρίζητε τὴν ἐν τῇ Γραφῇ περιγραφὴν τοῦ μεγάλου Νομοθέτου τοῦ Ἰσραὴλ «Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ πτωχὸς ἦν προῦς σφόδρα ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἀριθμ. 13. 3.) Προῦς σφόδρα, καὶ ἐν τούτοις τις ποτε ὑπῆρξεν ἰσχυρότερος αὐτοῦ; Τίς ἄλλος ἀνέγραψε καὶ ἐναπετύπωσε ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς καὶ νομοθεσίας του ὡς αὐτοῦ; Ὁ ὑπερήφανος καὶ γαδρός δυνατὸν νὰ κατακινήσῃ ἀπειλὰς ἢ βαστάξῃ δάρη τινα διὰ βίου. Ἐν τούτοις τὰ μεγαλύτερα πάντων ἔργα, τὰ μόνον διαμένοιντα ἐν τῇ κόσμῳ ἔργα, ἐπετελέσθησαν ὑπὸ τῶν πρῶτων, — τῶν ἀνθρώπων χαρακτηριστός. Αὐτοὶ καὶ μόνον ἠγαπήθησαν καὶ δταν ἐκόμῃ ἐπιβλήθησαν οἱ κατακτηταί. Καὶ αὐτῶν καὶ μόνον θὰ παραμείνῃ ἐν τέλει ἡ ἐνδομύτης. Πολιτικοί, στρατηγοί, βασιλεῖς, παραμένουσιν ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ζωὴ. Οἱ ἄνθρωποι τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς αὐτοθυσίας, τῆς ἐμμόνου καὶ ἀποδότου αὐθυποτάξεως διὰ τὸ καλὸν τῶν ὁμοίων τῶν, οἱ Χριστοκεδῆς χαρακτηριστός, αὐτοὶ καὶ μόνον μένουσι καὶ μενοῦσιν εἰς αἰῶνας. Αὐτοὶ ἰδίδουσιν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ Εὐαγγελίου καὶ Διδασκάλου τῶν, αὐτοὶ συγκαθίσταται μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον Του.

Ὁ Ἄγγλος συγγραφεὺς Ἰωάννης Ρούσκιν ἀναγράφει διὰ εἶνε ἱστορικῶς μεμαρτυρημένον διὰ τὰ ἔθνη — καὶ ἐν μικροτέρῳ κλίματι τὰ αἰτομα, — διέρχονται ἐν τῇ ἐθνικῇ ἢ αἰτομικῇ ζωῇ τῶν, μέσῳ τεσσάρων τινῶν περιόδων: Ἡ 1ῃ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς εἶναι ἐργὸν ὑπάρξεως. Ἡ 2α ἐκκατάρθρωσις τῶν ἐθνικῶν τῶν. Ἡ 3η ἀναπτύξις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων πρὸς πολυτισμὸν καὶ εὐημερίαν τοῦ ἔ-

θνους. » Ἡ 4η «ὀργισμὸς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἡ ὁποία καὶ ἐπιφέρει τὴν παρακμὴν αὐτῶν καὶ κατάρτισιν». Καὶ εἶνε ἡ 4η αὐτὴ περίοδος τὸ ἀναπόφεικτον κατάντημα ἰθὺν καὶ ἀτόμων, τὰ ὁποία οὐδένα ὑψηλότερον σκοπὸν ὑπάρξεως ἐκτὸς τῆς προσκαίρου θλικῆς εὐημερίας καὶ ἀναδείξεως εἶναι σκοπὸν τῆς ζωῆς των. Ἐπὶ πόσον ἐν ἔθνος ἢ άτομον θὰ ἀπολαύῃ δικαίωμα ὑπάρξεως καὶ εὐλογίας ἐν τῷ κόσμῳ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πόσον τηρεῖ καὶ συμμορφοῦται πρὸς τὸν νόμον τῆς ζωῆς. Τὸν νόμον τῆς ἀναπτύξεως δικαίον, φιλαλήθους, δικραίου χαρακτῆρος καὶ πολιτείας ἐν τῷ κόσμῳ. α· Ἡ Δικαιοσύνη ὑψώνει ἔθνος ἢ δὲ ἁμαρτία εἶναι ὄντος ἰσχύος. (Παροιμ. ιδ' 34) Οὐδ' ἐν ἔθνος δύναται νὰ ὀρίσται ἐπὶ μακρὸν ἐλεύθερον, εὐημεροῦν, ἀπολαῖον εὐλογητὴν ζωὴν ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ ὁποῖον περιεφρόνησε τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἔζησε ἀνεὺ ὑψηλότερου σκοποῦ εἰς τὸν κόσμον. Ἐθνη καὶ λαοὶ ἠσαρώθησαν εἰς ἀφάνειαν καὶ αἰσχύνην διὰ τὴν παράβασιν τῶν στοιχειοθετημάτων τούτων νόμων τῆς ἀσκόπου καὶ ἐν ὀργῇ αὐτῶν καὶ κραιπάλῃ ζωῆς των ἐν τῇ γῇ. «Δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἐξαίρεσις. Μάρτυς ἀφευδῆς πρόσφατος καὶ πρόσχειρος ἡ ἁδικία, καταθλιπτική, ἰδιοτελής, φ.λαρπατική καὶ ἐν παντὶ ἀνόσιος πολιτικὴ τοῦ «ἡ δυνάμεις εἶναι τὸ δίκαιον», ἣν ἔθεντο ὡς σκοπὸν τῆς ὑπάρξεώς των αἱ μίχρι χθὲς ἰσχυραὶ αὐτοκρατορίαι Ρωσίας, Γερμανίας, Αὐστρίας, Γαλλίας, Βελγίου κλπ. Ὅλοι τῶν ὁποίων, ἅλλαι μὲν ἠσαρώθησαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς ὡς τοιαῦται, ἅλλαι ἀγωνίζονται τὴν ἀγώνιαν καὶ τὸ ψυχorrhάγισμα τοῦ θανάτου, καὶ πᾶσαι μεγάλαι καὶ μικροὶ σφαδάζουσιν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀνομημάτων. Οἷος δ' ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς ζωῆς ἐκάστου, τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς τοιαύτης ζωῆς. Ἀναγνώστα, διδάσκαλε, ἱερκεῖρυξ, ἱερεῖς, μὲ ταῦτα ὑπ' ὅψιν ἐρώτησον σεαυτὸν πρὸς τίνα σκοπὸν ζῆς σὺ εἰς τὸν κόσμον, καὶ ποῖον σκοπὸν ἀντάξιον τοῦ ζῆν, θέσεις ἐνώπιον τῶν μαθητῶν σου καὶ τῶν ἀκροατῶν σου διὰ τοὺς ὁποίους ὑπάρχεις εὐθύνας ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

«ΝΕΑ ΖΩΗ»